

# קידום נוער תוכנית היל"ה השכלת יסוד ולימודי השלמה

## מדריך למורה במקצוע

### "נושא אישי"

תוכנית לימודים למסלול 12

שנות לימוד

כותבת התוכנית:

רקפת המאירי שפירא

## תוכן העניינים:

3	מבוא
5	מבנה התוכנית
	<b>חלק ראשון: אבני יסוד למורה</b>
6	הקדמה למורה
7	אקולטורציה הומנית וערכים
9	הוראה לשם הבנה
10	פדגוגיה לנוער בסיכון
11	דרכי הערכה – רקע
16	דרכי הערכה הנחיות למורה
17	<b>חלק שני: צעדים בדרך לכתיבת עבודה</b>
19	מפת תהליך
20	צעד ראשון – בחירת נושא
26	צעד שני – שאילת שאלות
34	צעד שלישי – חיפוש מקורות מידע
40	צעד רביעי – טיפול במידע, קריאה וסיכום
50	צעד חמישי – מיזוג מידע וכתיבה
55	צעד שישי – כתיבת העבודה ועיצובה
60	צעד שביעי – הכנת תוצר
65	צעד שמיני – הצגת התוצר ותהליך העבודה
	<b>נספחים</b>
69	מידע נוסף ומשאבים
70	הדרכה על כלים מתוקשבים
72	ביבליוגרפיה

## מבוא לתוכנית נושא אישי - 12 שנות לימוד

תוכנית הלימודים כתיבת עבודה בנושא אישי עברה עדכון ריענון וארגון מחדש בהתאם לתפיסה הפדגוגית המתחדשת בתוכנית היל"ה.

התוכנית מיועדת לתלמידים במסלול 12 שנות לימוד.

תלמיד אשר בוחר לעשות עבודה אישית אינו יכול לעשות / עבודת חקר בגיאוגרפיה.

היקף התוכנית כ-45-40 שעות לימוד.

חלקה הראשון של התוכנית מארגן את עיקרי התפיסה החינוכית של תוכנית היל"ה ומכיל דגשים בנושאים אלו.

החלק השני מתווה את ההוראה צעד אחר צעד. בכל צעד תמצאו הנחיות לביצוע למורה ולתלמיד, חומרי עזר להוראה בנושא, פעילות פתיחה, משימות לביצוע, מחוון, משוב ושאלות לרפלקציה.

### ניקוד

תהליך ועבודה מלווה תהליך	35
תוצר	15
פרזנטציה	10

### למורה

הכנת עבודת נושא אישי היא אחד הכלים המאפשרים צמיחה של לומד עצמאי, המתנסה באתגר אינטלקטואלי מתוך בחירה.

הכנת העבודה מזמנת לתלמיד אפשרות להתעמק ולחקור נושא שמעניין אותו ונבחר על ידו, לחפש מידע, לשאול שאלות, לארגן מידע ולמזג לטקסטים. הוראה ולמידה מתוקשבת משולבים לאורך התהליך.

ככלל, כתיבת עבודה מזמנת הפעלה של כישורי חשיבה. הכנת העבודה היא תהליך חשיבתי מורכב, שבאמצעותו בונה התלמיד את הידע שלו ואת מה שהוא רוצה לומר. לצורך הכנת עבודה, על הלומד לצאת לחפש את הידע - הידע אינו נתון ומוכן לו מראש. עליו לבנות את גוף הידע, לצור לו צורה ולייצג אותו בצורה הולמת. הכנת העבודה היא אחת מן הדרכים להעריך את יכולתו של התלמיד ליישם את התכנים העיוניים שלמד ואת המיומנויות שרכש תוך כדי עבודתו.

בנוסף, כתיבת עבודה בנושא אישי יכולה להוות בסיס להעצמה אישית עבור הלומד.

זהו פרויקט מובנה שבסופו תוצר שהתלמיד מציג. חוויה המחזקת את תחושת המסוגלות והאמון ביכולת.

### הנחיית העבודה

חוברת זו נועדה לסייע למורים להנחות את התלמיד בתהליך העבודה. תפקיד המורה כאן הוא להנחות וללוות את התלמיד מבחינה מקצועית, לסייע לתלמיד בהכנת העבודה.

### תפקידיו של המורה המנחה

1. לזמן לתלמיד את מרב האפשרויות לפעול באופן עצמאי.
2. לסייע לתלמיד בחיפוש מקורות מידע מקצועיים עדכניים ורלוונטיים לעבודה.
3. להנחות את התלמיד להשתמש בשיקול דעת ובקבלת החלטות במהלך העבודה.
4. לאתר ביחד עם התלמיד קשיים של תוכן או קשיים אישיים ולסייע לו לחפש דרכים להתמודד עם הקשיים.
5. לעודד אצל התלמיד יצירתיות, סקרנות, התמדה וביקורת עצמית.
6. להדריך את התלמיד לגבש את הידע שצבר ולארגן את כתיבת העבודה.

הקניה של:

- כלים לבחירה בין נושאים מעניינים/אפשריים
- מגוון דרכים לאיסוף מידע (ספרים, מאמרים, אינטרנט, מאגרי מידע, מומחים בתחום וכד')
- מיזוג מידע ממקורות שונים
- קביעת קריטריונים לבחירה

תיווך וליווי ב:

- יצרת עניין וסקרנות
- הצעת מגוון אפשרויות לנושאים ולאפשר גם יוזמה אישית בבחירת הנושא
- הנחיה ועזרה בהבהרת שמ"י (שאיפות, מטרות, יעדים) אישי של התלמיד בנוגע לתהליך החקר
- לתת לתלמיד לבחור בכל נושא המעניין אותו, ויחד איתו לברר האם יש לו נגישות לחומר רלוונטי
- לאפשר לתלמיד זמן להתלבטות ושיחה הקשורה בהתלבטויותיו בבחירת הנושא



חלק ראשון – אבני יסוד			
<ul style="list-style-type: none"> <li>• הקדמה למורה</li> <li>• אקולטורציה הומנית וערכים</li> <li>• הוראה לשם הבנה</li> <li>• פדגוגיה לנוער בסיכון</li> <li>• שילוב התקשוב</li> <li>• דרכי הערכה</li> </ul>			
ניקוד יחסי	שעות לימוד מומלצות	ידע ופירוט משימות	חלק שני – תהליך למידה
<b>הנחיות למורה</b>			
5%	3 ש"ל	שאלון הכרות גלישה באתרים מעוררי עניין שמש אסוציאציות חוכמת ההמונים בחירת נושא	<b>צעד ראשון - בחירת נושא</b>
5%	4 ש"ל	פעילות פתיחה – למה צריך לשאול שאלות התנסות בשאילת שאלות ניסוח שאלה פוריה	<b>צעד שני – שאילת שאלות</b>
5%	6 ש"ל	פעילות פתיחה – אילו מקורות מידע אתה מכיר ידע – אילו סוגים של מקורות מידע יש כיצד מחפשים מידע איך מעריכים מידע שמירה על זכויות יוצרים משימות – חיפוש בעזרת מילות מפתח מציאת 10 מקורות מידע שונים ומגוונים הכנת רשימה ביבליוגרפית ראשונית	<b>צעד שלישי – חיפוש מקורות מידע</b>
10%	10 ש"ל	ידע – כיצד לקרוא קריאה יעילה איך מסכמים את עיקרי הדברים משימות – קריאה וסיכום מתוך מקורות המידע	<b>צעד רביעי – טיפול במידע, קריאה וסיכום</b>
10%	10 ש"ל	פעילות פתיחה – המחשה של מיזוג ידע – כיצד ממוזגים מידע מבנה של טקסט מה נחשב כטקסט תקין משימות – מיזוג הסיכומים לטקסט הגיוני, רציף בעל הקשר המאורגן לפי מבנה.	<b>צעד חמישי – מיזוג מידע וכתובה</b>
10%	6 ש"ל	ידע – הכרת חלקי העבודה השונים כתיבה מידעית עובדתית מול כתיבה אישית רגשית משימות – כתיבת חלקי העבודה השונים שלב אחר שלב	<b>צעד שישי – עיצוב העבודה וכתובה</b>
15%	6 ש"ל	ידע – הכרת כלים טכנולוגיים שונים להכנת תוצר משימה – הכנת תוצר המשקף את עיקרי העבודה ועיצובו	<b>צעד שביעי – הכנת תוצר</b>
40%	6-8 ש"ל	פעילות פתיחה – התנסות בעמידה מול קהל והעברת מסרים ידע – כללים למסירת ידע מול קהל ברמת הצורה והתוכן משימה – להציג את תהליך העבודה והתוצר	<b>צעד שמיני – הצגת העבודה (פרזנטציה)</b>

# חלק ראשון – אבני יסוד

## הקדמה למורה

העולם בו אנו חיים גדוש במידע רב ומגוון המשתנה ומתחדש בתדירות גבוהה. שינויים אלה באים לידי ביטוי בין השאר בתחומי התרבות, הכלכלה, המדע והטכנולוגיה. לצורך התמודדות עם האתגרים ששינויים אלה מציבים בפנינו, על מערכת החינוך לאפשר לתלמידים לפתח את כישורי החשיבה והלמידה שלהם, לפתח כישורים לעבודה צוות, לעודד את הסקרנות הטבעית, וגם להביא לידי ביטוי את היכולות של כל התלמידים.

בוגרי מערכת החינוך, אזרחי העתיד, זקוקים ליכולת חשיבה ברמה גבוהה, שתאפשר להם להבנות ידע חדש באופן עצמאי תוך הפעלת חשיבה ביקורתית ויצירתית. יכולת זו תסייע להם להתאים את עצמם למציאות משתנה ולקבל החלטות שקולות.

השגת יכולת זו בקרב התלמידים מחייבת שינוי בדרכי ההוראה, הלמידה וההערכה. השינוי כרוך במעבר מלמידה המדגישה שינון של מידע, ללמידה משמעותית, המדגישה פיתוח הבנה מעמיקה של תכנים ויכולות למידה וחשיבה.

למידת תוכנית "נושא אישי" בדרך חקרנית ושאלת שאלות מבוססת על השקפה זו וניתנת ליישום בכל תחומי הדעת.

גיון דיואי, הפילוסוף האמריקאי הגדול, התייחס לשלושה היבטים של למידה משמעותית:

- רכישת יישום מיומנויות,
- הבנת הדרך בה נוצר ידע
- הבנת נושאים ותוכן מהותיים

הוא טען, שידע משמעותי לא יכול להילמד מעצמו. ידע אינו רק קליטת מידע, אלא צורה של יישום אינטליגנטי של מידע. רק לקיחת חלק ביצירת ידע, כלומר, השתתפות פעילה במעבר מניחוש והבעת דעה למצב של הבנה מבוססת חקירה יכולה לאפשר הבנה של האופן שבו יודעים.

באופן מפורש יותר, דיואי ראה בחקירת נושאים והעלאת שאלה וחיפוש דרכים תקפות לענות עליה, תוך הפעלת חשיבה ברמה גבוהה. פיתוח של חשיבה רציונאלית, יצירתית, ביקורתית ורפלקטיבית אודות נושאי הלמידה.

במהלך הלמידה בדרך זו מתמודדים התלמידים עם בעיות מורכבות הכרוכות בבחירה ובקבלת החלטות באשר לבחירת נושאים, מקורת מידע, שאלות, שיטות מחקר ועוד. הם לומדים להציג שאלות, לבחון אותן, לחפש עליהן מענה, לאתר ולאסוף מידע ממקורות שונים, לעבדו לארגן מידע זה מחדש, ולהציגו באמצעים מגוונים.

<http://www.branco weiss.org.il/1091>

## אקולטורציה הומנית וערכים

חברה מתקיימת ומתווה לעצמה כיוון באמצעות החזון והערכים שהיא מציבה. האמצעי המרכזי לכך הוא החינוך.

במציאות היום שהיא כה תכליתית, כה חותרת לתוצאות, דיבורים על ערכים ועל רעיונות נתפסים כדברים שאין בהם ממש.

למורים המחנכים מחויבות עליונה לקידום התפתחותם התקינה ולרווחתם של לומדים, למען יוכלו לחיות חיים אנושיים משמעותיים ומכובדים, וכן לביסוסה של חברה דמוקרטית נאורה וסולידרית. במילותיו של נמרוד אלוני: "מורה אשר מתעקש כיום להיות גם מחנך לתלמידיו, ולאתגר אותם שיעשירו את חייהם באמת, בצדק, ביופי ובמשמעות, נתקל על פי רוב בפיהוק רחב ובמבט ציני של 'בחיך, זה לא לעניין'." מדוע? כי עוצמתם של הערכים המנוגדים גדולה בהרבה. ...ילדינו גדלים, בשנים האחרונות, לתוך מציאות או מרחשה תקשורתית, שנעשתה שטחית יותר מבחינה אינטלקטואלית, צהובה יותר ברכלנותה, כחולה יותר בבוטותה המינית, ואדומה יותר ברצחנותה ובאלימותה... ריגושים חזקים, נעדרי הקשרים רעיוניים וערכיים, נעשו למשאת הנפש הדומיננטית ביותר של הדור הצעיר... עדיפות ניתנת למה שיותר חזק, מעורר, מסעיר ומגרה, והשיא של אתמול הוא נקודת ההתחלה של היום. על רקע מגמה זו קשה לרגש את הילדים של היום, וקשה שבעתיים לזעזע אותם. אחרי שצפו כמעט בכל זוועה אפשרית, רגישותם הביקורתית לרע, למפלצתי ולוולגרי קהתה עד כדי כך שהם למדו להתבונן ברצחני, בשפל ובגס ביותר מתוך שוויון נפש ובניטרליות מוסרית ואסתטית" הבעיה המרכזית של החינוך לערכים היום איננה ה'מה', אלא ה'איך'. לא מהם ערכים והשקפת עולם הומניים, אלא האם, וכיצד, אפשר לחנך אליהם. מטרתנו, כמחנכים, חייבת להיות: לעורר את התלמיד; לערב אותו בבעיות החברתיות, התרבותיות והפוליטיות האמיתיות, הקשות; לגרום לו לחשוב, ליזום ולשנות.

## התפיסה הפדגוגית של התוכנית

התפיסה החינוכית העומדת בבסיס תוכנית הלימודים "נושא אישי" היא אקולטורציה הומנית. מטרת האקולטורציה היא לעצב את רוחו של התלמיד לאור ערכי התרבות בה הוא חי. לעצב ולחנך את רוחו ואופן חשיבתו של התלמיד לאור ערכים חברתיים תרבותיים. הלומד והבוגר הרצוי של אקולטורציה, מפנים אמיתות וערכים המכוננים את התרבות שבה הוא חי. והמורה האקולטוריסטי מייצג בהתנהגותו את הערכים והאמיתות של התרבות. ההוראה מבוססת על ארגון "החומר" סביב "רעיונות גדולים", הצגתם באופן "מפתה" או "כובש" ויצירת מעורבות אינטלקטואלית, אתית ואסתטית.

## למה דווקא אקולטורציה בהיל"ה?

- כי אי אפשר לנתק את החיים מתרבות וחברה. הבוגר מתגבש ופועל בשיח ודיאלוג בסביבה חברתית תרבותית.
- כי האקולטורציה מאפשרת הרחבת אופקים, הבנת העולם, והבנת "עצמי" בעלי משמעות ערכית במעגלים חברתיים ותרבותיים.

- כי האקולטורציה מאפשרת "תיקון" לנוער שלנו: נותנת ערכים, יופי, עושר עומק תרבותי "שורשים וכנפיים"
- כי תרבות היא דבר נרכש והיא לא DNA

### למה כל כך חשוב לטפח ערכים?

- כי הכול משתנה במהירות ואנו זקוקים ל"שורשים"
- כי ערכים מעניקים יציבות, משמעות, משהו שלאורו פוסעים
- כי הגלובליזציה התקשורת והטכנולוגיה חושפת אותנו לשונות חברתית תרבותית כלכלית
- כי הערכים מאפשרים שותפות אנושית בסיסית
- כי בעולם שבו מתרבים קונפליקטים חברתיים, תרבותיים ולאומיים לערכים יש מקום חשוב
- כי טיפוח גישה רב-תרבותית פלורליסטית היא הכרח המציאות בחברה מגוונת ומורכבת

### המורה בהיל"ה צריך לאמץ עקרונות מנחים של מורה הומני

- להיות ממשי עבור הלומדים: להביע רגשות אמתיים
- קבלה של התלמיד כאדם בעל ערך בזכותו.
- קבלה ללא שיפוט
- אמון בנער/ה: להאמין ביכולתם ללמוד
- לגלות הבנה אמפאתית
- ליצור יחסים חמים ומקבלים, להכיל אבל לא לוותר

### יישום האקולטורציה הומנית

פדגוגיה שתאפשר ללומדי היל"ה להתנסות באופן משמעותי בערכים ובתרבות בתכנים הנלמדים התנסות חווייתית, רלוונטית ללומד, רואה את האינדיבידואל, מטפחת מסוגלות, אמון, חוזקות, וחווית הצלחות. וזאת באמצעות הוראה לשם הבנה

בכל אחד מתחומי הדעת גלומים ערכים המזמנים שיח ערכי העשוי לסייע בגיבוש זהות תרבותית. השילוב בין רכישת ידע לבין בירור ערכי מעודד **למידה משמעותית**, המעוררת עניין וסקרנות, נוגעת בעולמו של הלומד, ותורמת להפנמה ולהתייחסות מעמיקה יותר לתכנים הנלמדים. העיסוק הקבוע בסוגיות ערכיות בכל תחומי הלמידה מעודד דיון בשאלות קיומיות מהותיות, מטפח חשיבה ביקורתית ותורם לפיתוח תפיסת עולם ערכית. העיסוק בסוגיות ערכיות מטפח כישורים אישיים, בין-אישיים וחברתיים, ומקנה כלים להתמודדות במצבים מורכבים עם רגשות, עם מחשבות ועם התנהגויות. הבירור הערכי המשולב בהרחבת הידע מחבר את התלמידים להיסטוריה ולתרבות של קבוצות השייכות שלהם, מסייע בעיצוב זהותם האישית, החברתית והתרבותית, מחזק את מודעותם החברתית ומכשיר אותם לאזרחות פעילה במדינה דמוקרטית.



ראשית, עלינו להגדיר מהו ערך. למושג "ערך" יש הגדרות רבות, להלן כמה מהן:

- ערכים הם אבני בוחן, קני מידה הקובעים מה צודק ומה אינו צודק, מה נכון ומה אינו נכון, מה טוב ומה רע.
  - ערכים הם עקרונות הפעולה או הנורמות של התנהגותנו. הם מיני תוכן המביאים אותנו להעדיף מעשה אחד או מהלך פעולה אחד על פני מהלך אחר<sup>1</sup>.
  - ערך הוא דבר שלא ניתנת לו הנמקה מן המציאות האובייקטיבית, דבר אשר אדם איננו צריך לקבל אותו. ערך הוא דבר שהאדם, מבחינה אובייקטיבית, איננו צריך לו, אך הוא מכריע עליו, ולא זו בלבד, אלא שלמען הדבר הזה, אשר הוא איננו צריך לו, הוא מוכן לשלם מחיר.
  - ערך הוא רעיון שאדם או קבוצת אנשים או חברת בני אדם מאמינים בו וחיים על פיו. שעל כן הם מסוגלים - באין דרך אחרת - גם להקריב את חייהם
- אפשר לציין שלושה אפיונים של המושג "ערך"

- ערכים הם מטרות או אידיאלים ראויים מצד עצמם.
- ערכים הם אמות מידה שלפיהן אנו מעריכים ושופטים תופעות ומעשים.
- ערכים הם עקרונות המנחים את התנהגותנו.

## הוראה לשם הבנה

**הוראה לשם הבנה מבוססת על שני עקרונות: (1) התלמיד בונה, יוצר או ממציא הבנות; (2) אפשר לעזור לתלמיד במלאכת הבנייה, היצירה או ההמצאה של הבנות.** הוראה לשם הבנה אינה הוראה ישירה, הוראה שבה המורה מעביר לתלמידים את ההבנות שלו, אלא הוראה עקיפה, הוראה היוצרת תנאים המסייעים לתלמידים לבנות, ליצור או להמציא הבנות.

מורה טוב אינו שואל את עצמו לפני השיעור "מה אני הולך להגיד להם", אלא "מה אני הולך לגרום להם לעשות". עיקרה של ההוראה לשם הבנה אינו במה שהמורה עושה, אלא במה שהוא גורם לתלמידים לעשות. פיאז'ה נהג לומר לתלמידיו "בכל פעם שאני מלמד אתכם דבר מה, אני גוזל מכם את האפשרות לגלות זאת בכוחות עצמכם".

**הוראה משמעותית היא הוראה שעוזרת לתלמיד ליצור לעצמו משמעות.**

חינוך להבנה שואל מה ראוי להבין וכיצד מחנכים להבנה. ראוי להבין "רעיונות גדולים" מלמדים רעיונות גדולים באמצעות הוראה לשם הבנה, הוראה לשם הבנה "מתרגמת" הבנה לסדרה של ביצועים.

פרקינס, אבי תאוריית הביצועים, כתב על שבעה ביצועי הבנה. **אם תלמיד מסוגל להסביר רעיון במילים שלו, להביא לו דוגמאות, ליישם אותו, להצדיק אותו, להשוות אותו, למקם אותו בהקשר ולהכליל אותו – סימן שהוא מבין.**

פרופסור יורם הרפז הרחיב את ביצועי ההבנה של פרקינס ל"ח"י ביצועי הבנה" וחילק אותם לשלוש קטגוריות. הקטגוריה השלישית היא הבנה מסדר גבוה:

לבקר וליצור ידע לפעול על ידע ועם ידע להציג ידע

להצדיק ולנמק ידע לפרק ידע ל"חתיכות" (אנליזה); לאחד "חתיכות" ידע (סינתזה) לבטא ידע במילים שלך

לגלות בעיות או מתחים בידע למקם ידע בהקשר, ב"רעיון גדול" להסביר ידע

לשאל שאלות על ידע ליישם ידע בהקשרים חדשים להמציא פרשנויות לידע

לחשוף הנחות יסוד של ידע להביא דוגמה; להמציא מטפורה; לעשות השוואה; להציע הבחנה לבנות מודל לידע

לנסח ידע סותר לידע לבצע הכללה מפריטי ידע לייצג ידע בדרכים מגוונות, ליצור ידע על בסיס ידע לחזות

תוצאות או השלכות של ידע לתאר נקודות מבט שונות על ידע.

**תוכנית הלימודים ב"נושא אישי" מטפחת ומעודדת הוראה לשלם הבנה בכל שלביה.**

## **פדגוגיה לנוער בסיכון**

הצורך בתחושת שייכות הוא הצורך של האדם לחוש תחושה שהוא מצוי בסביבת אנשים קרובים, שחשים אליו חיבה, חפצים בקרבתו ומקנים לו תחושה של ביטחון. בהקשר זה, תלמיד החש שייכות לקבוצה, לכיתה, למקצוע, תלמיד החש שהצלחתו חשובה למורה, יהיה בעל מוטיבציה ללמידה יותר מתלמיד דחוי, שאינו מרגיש שייכות לקבוצה ולמורה.

**הצורך בתחושת מסוגלות הוא צורך המאפשר לפרט לחוות עצמו כאדם מתפקד**, מגשים תכניות, מסוגל להגיע להצלחות. בהקשר זה, תלמיד שחווה רצף הצלחות – מחזק את תחושת המסוגלות שלו, לעומת תלמיד שצובר רצף של כישלונות. מורה, בעניין זה, יכול לייצר תשתית מתאימה שמאפשרת לתלמיד לחוות הצלחות בביצוע משימות המותאמות ליכולתו, ולהביאו בדרך זו לשיפור הישגיו הלימודיים.

**הצורך בתחושת אוטונומיה הוא הצורך של הפרט לחוש שהוא בעל יכולת בחירה**, חופשי מכפייה בחייו, שולט במהלך חייו. הדבר מתבטא בתחושה שהוא נאמן לרצונותיו, לתכונותיו, למאוויו, ושיש ביכולתו לפעול כדי לממשם.

הדבר יבוא לידי ביטוי בבחירת התלמיד – בשיתוף עם המורה – של היעדים הלימודיים, בתכנון אופני השגתם ובבקרה על ביצועם. כך, סביר להניח, יחוש התלמיד שהוא בעל אוטונומיה ובעל יכולת לביטוי עצמי.

**כל אלה באים לידי ביטוי בתוכנית "נושא אישי"**

## הערכה חלופית ויצירת המחונן

רקע למורה

חומרי עזר למורה (קישורים)

כללים למתן משוב ולקבלת משוב

רפלקציה

הנחיות לביצוע דרכי ההערכה לאורך התהליך

### רקע למורה

תהליך ההערכה הוא בעיקרו תהליך הקובע את מידת השגתן של מטרות חינוכיות

- ✓ זוהי דרך להוכיח שהעבודה שנעשתה משמעותית
- ✓ זוהי דרך לשפר את מה שאנחנו עושים
- ✓ להערכה תפקיד מעצב לשם שינוי ושיפור
- ✓ תפקיד מסכם לצורכי השוואה ובחירה בין אלטרנטיבות
- ✓ תפקיד פסיכולוגי להעלאה למודעות והגברת מוטיבציה

## מה חשוב ללמד במאה ה-21? צירים מרכזיים בחינוך

### Four pillars of education

- **ללמוד לדעת LEARNING TO KNOW**: לספק את הכלים הנדרשים המאפשרים להבין טוב יותר את העולם, ואת הכלים הנדרשים לרכישת הידע בעולם העתידי. **לקראת אזרח רחב אופקים, ביקורתי ויצירתי.**
- **ללמוד לעשות LEARNING TO DO**: לספק את הכלים שיאפשרו לחוות שלל התנסויות רב חושיות, ולאפשר תפקוד יעיל **בחברה עשירה בכלים זמינים**, ובעולם שמבוסס על כלכלה גלובלית. **לקראת אדם המתפקד ביעילות בעולם משתנה.**
- **ללמוד להיות LEARNING TO BE**: לספק כלים להתבוננות פנימית על יכולות אישיות ועל יכולות חברתיות ערכיות, כדי שכל פרט יוכל לפתח את הייחודיות והפוטנציאל הטמון בו הן מבחינה רגשית והן מבחינה פיסית. **לקראת "אדם שלם".**
- **ללמוד לחיות ביחד LEARNING TO LIVE TOGETHER**: לחשוף את הלומדים לערכים הקשורים לזכויות האדם, עקרונות דמוקרטיים. **לקראת יצירת חיים בשלום ובהרמוניה.**

Delors, Jacques. Learning: The Treasure Within-Report to UNESCO of the International Commission. Unesco, 1996.

המכון לחינוך דמוקרטי תחום מחקר והערכה

## כדי ליצור תרבות של הצלחה, ההערכה צריכה להתמקד בביצועים משמעותיים

כאשר הערכה משמשת להפקת משוב משמעותי, אין היא מנחה רק את הלמידה של התלמידים, אלא גם מקדמת את אמונתם ואת המוטיבציה שלהם. מורים אשר עושים שימוש בהערכה באופן הזה ולא בהספקת ציונים בלבד, מעבירים מסר שכל התלמידים יכולים ללמוד וכל התלמידים יכולים להצליח. זהו מסר בעל חשיבות עצומה ויש לשתף בו את התלמידים, באופן מיוחד את אלה שמתאמצים ונאבקים, שכן הוא נותן להם תקווה וכוח. "כאשר הערכה מעצבת יכולה לסייע לכל התלמידים, היא מניבה תוצאות טובות עם תלמידים תת-משיגים באופן מיוחד על-ידי כך שהיא מתרכזת בבעיות ספציפיות בעבודתם ונותנת להם הבנה ברורה מה שגוי וכיצד לתקנו"

בדרך זו, הערכה בכיתה יכולה לשנות את האופן שהתלמידים מתייחסים לעבודתם. היא מתמקדת בלמידה ובהשגת מטרותיהם יותר מאשר בהספקת תשובות מצופות או בהשגת ציון נדרש. כאשר תלמידים נתקלים בקשיים ואינם מקבלים משוב משמעותי, הם מייחסים את בעיותיהם לחוסר יכולת מרימים ידיים ומוותרים. בניגוד לכך, כאשר התלמידים מקבלים מידע ספציפי על הפערים בלמידתם והסיכוי לשפר את עבודתם, הם מקבלים מסר ברור מהמורה שהם מסוגלים ללמוד ולהשתפר. ציון נמוך במבחן אין הוא עוד בבחינת סתימת גולל על אפשרות הצלחתם ומיצוי הפוטנציאל שלהם. כדי ליצור תרבות של הצלחה, ההערכה צריכה להתמקד בביצועים משמעותיים. היא צריכה לסייע בגילוי נקודות החוזק של התלמידים, ולא להצטמצם בזיהוי קשייהם.



אחד הכלים החשובים ביותר למהימנות ההערכה של ביצוע מטלות, הוא סולם ההערכה - המחנך. לצורך הערכה מהימנה יש לבנות מחנכים אחידים, מדויקים ומפורטים שיצביעו במדויק ככל האפשר על הרמה הנדרשת מלומד ברמות השונות.

חלופות ההערכה מאפשרות מתן מטלות מורכבות, שהתשובות עליהן אינן בהכרח חד משמעיות. במטלות מורכבות ובעלות כמה אפשרויות תגובה, יש צורך בקריטריונים להערכה מוגדרים היטב שיבטיחו שיפוט

מהימן, הוגן ותקף. ככל שיעדי ההערכה מוגדרים יותר, כך הקריטריונים להערכה ברורים יותר (בירנבוים, 1997).

נקודת המוצא של המחווה היא יעדי המטלה: המחווה בודק אם אכן הושגו היעדים הללו, כלומר היעדים מהווים את הבסיס להגדרת הקריטריונים להערכה. כל קריטריון כזה מפורט לשלוש רמות ביצוע לפחות (גבוהה, בינונית, נמוכה), ועבור כל אחת מוגדרים מאפייני ביצוע מצופים. אלה הם קריטריונים וסטנדרטים לביצוע, ועליהם להיות ברורים ומוגדרים. הפירוט הנלווה לרמות הביצוע המצופות, חייב להיקבע לפי האוכלוסייה ולפי ציפיות המקצוע (בעיקר במטלות הדורשות ביצוע מורכב). בנייה נכונה של המחווה מאפשרת לעשות הן הערכה מספרית והן הערכה מילולית המשלימות זו את זו: ההערכה המילולית מציינת את מקום הלומד בסולם ההערכה, את הביצועים הנכונים והשגויים שלו ואת המרכיבים שעליו לשפר כדי להעלות את רמת ביצועיו. ההערכה המספרית מספקת את הציון על הרצף המוכר.

המחווה משמש אפוא גם כלי לעיצוב תפקודו של הלומד. הלומד חייב לקבל לידי מראש את המחווה כדי שיהיה מודע לכל הנדרש ממנו בביצוע המטלה, וכך המחווה משמש כלי לשיפור התפקוד: בעזרתו הלומד יכול להעריך בכוחות עצמו את רמת הביצוע שלו ולראות מה עליו לעשות כדי לשפר את ביצועיו. המחווה, כאמור, צריך להיבנות בעבודה שיתופית של צוות המקצוע. עבודת הבנייה נעשית בשלבים:

- תרגום היעדים לקריטריונים להערכה (אפשר גם לתרגם את היעדים לממדים כלליים ואת הממדים לפרט לקריטריונים להערכה).
- החלטה על משקלו היחסי של כל קריטריון (לפי חשיבות היעד ומשך הזמן שהוקדש להשגתו בתהליך ההוראה).
- פירוט כל קריטריון לשלוש עד חמש רמות ביצוע (סטנדרטים) מוגדרות היטב.
- חלוקת הנקודות של הקריטריון בין רמות הביצוע שלו.

נושא	קישורים
כלי הערכה	<a href="#">השימוש במחווון הערכה - פרופ' מנוחה בירנבוים</a>
	<a href="#">מצגת הדרכה לבניית מחוונים</a>
	<a href="#">מחווני הערכה - אתר מס"ע</a>
משוב	<a href="#">אפיונים של משוב בונה וכללים לקבלת משוב</a>
	<a href="#">אגו קטן, עגלות מלאות, עצות למשוב בונה מאת ערו רון</a>
רפלקציה	<a href="#">מאמרים בנושא רפלקציה, מתוך אתר לב לדעת</a>

**רשימת כללים למתן משוב יעיל: (מאת ליאת בדיחי אייל, אתר אורט)**

1. משוב יעיל יכול להינתן רק אם קיים אמון הדדי בין הנותן למקבל. אמון נוצר באווירה של הקשבה פעילה, קבלה, סובלנות וכיבוד הזולת.
2. על המשוב להינתן ישירות ובלב חם ותומך. המשוב בא לשמש את צרכי הפרט המקבל את המשוב ולכן יש להתחשב בכך. משוב הבא "לחסל חשבונות", להתנשא, אינו משוב בונה.
3. משוב בונה הוא משוב תאורי ולא הערכתי. יש לתאר את ההתנהגות ועובדות ולא להטיף מוסר, לא להתייחס למאפיינים אישיים. רצוי להרבות בדוגמאות קונקרטיות.
4. משוב בונה בא בזמן המתאים. יש לתת אותו בהזדמנות הראשונה לאחר ההתנהגות, תוך התחשבות במצב הרוח של המקבל.
5. על המשוב להיות מכוון רק להתנהגות האדם הניתנת לשינוי, שמקבל המשוב יכול לשפר ולתקן. אין טעם בלומר "אינך מבין את המשמעות של הנושא" לאדם המוגבל בשכלו.
6. במתן המשוב יש להתחשב בכמות המידע שהמקבל מסוגל לקלוט ולהתמודד עמה.
7. יעילות המשוב מותנית ברצונו של מקבל המשוב לשמוע את המשוב. יש לבדוק את מידת נכונותו של המקבל לשמוע את המשוב.
8. בכל מקרה, למקבל המשוב יש החופש לבחור ולהחליט מה לקבל מהמשוב ומה לא.
9. במתן משוב בונה יש לבדוק את הבנת המסר ובהירות התקשורת. כדאי לבקש ממקבל המשוב לנסח מחדש את המשוב שקיבל. חשוב שנותן המשוב ישים לבו לתוצאות של מעשהו.

משוב בונה הוא משוב המאפשר התפתחות, הבנייה ושיפור הדדי.

## כללים לקבלת משוב

לאנשים רבים קשה מאד לתת משוב ולעמוד בכל הדרישות של המשוב היעיל. אין ספק, שהדרך בה מקבלים את המשוב משפיעה על נכונותו והעזתו של נותן המשוב להעזיז ולהגיב. נקיטה בדרכים הבאות תקל עליך לקבל משוב מחברותיך:

1. אל תתגונן מילולית או רגשית, הקשב עד תום והשתדל להבין מה שאומרים לך. התאמץ להבין במקום להצטדק או להסביר את עצמך.
2. נסה לבדוק ולברר מה רוצה נותן המשוב לומר לך. בדוק עימו את דבריו, עובדותיו ודוגמאותיו. אל תהסס לפנות לחברים אחרים בקבוצה על מנת לאמת או להזים את אותן התנהגויות ששקף אליך נותן המשוב, ואתה אינך בטוח באמתותן. שאל שאלות הקשורות באופן ישיר לדברים ששמעת ואל תעלה נושאים חדשים.
3. חזור על מה שקלטת והבנת מדברי נותן המשוב על מנת להבטיח שהבנת נכון את דבריו. סכום הדברים כפי שאתה הבנת אותם, יסלק אי הבנות במידה ונוצרו כאלה.
4. לאחר ששמעת, קלטת והבנת את מה שנאמר לך, נסה להסביר את התנהגותך, כך אולי תגלה לחבריך דברים חדשים. ייתכן ותעזיז לגלות בפני חברי הקבוצה כמה מרגשותיך כלפי הנושאים שהועלו וכך תגרום לכך שאחרים יבינו אותך טוב יותר.
5. סכם לעצמך ולנותן המשוב מה אתה מקבל מדבריו ומה מסקנותיך בקשר לכך. קח את הזכות לחשוב על הדברים, אינך חייב לקבל את המשוב או לדחותו באותה שעה עצמה שקיבלת אותו. אנשים חוששים לתת משוב - כדי שלא לפגוע, או לבקש משוב כדי שלא להיחשף. יש מקום להיכנס לסיכונים נבונים ולתת משוב, או לבקש ולקבל משוב, אם אתה רוצה באמת ובתמים לעזור לזולת ולעזור לעצמך לגדול ולצמוח מבחינה אישית.
6. עלינו לזכור כי האחריות למה שעושה מקבל המשוב עם המידע החדש המתקבל היא עליו בלבד, והוא זה שיחליט על ההתנהגות שלו בעתיד, אם תשתנה או לאו: אלא שהפעם במסגרת שיקול הדעת שלו יעמוד לרשותו מידע נוסף על התנהגותו וכיצד היא מתקבלת ומובנת אצל הזולת.

## רפלקציה

רפלקציה היא שיקוף, מחשבה שנעשית באופן מודע, במטרה ללמוד מכך גם בעתיד. רפלקציה מביאה לתובנה עמוקה יותר בנושא נלמד. מביאה להפשטה או הכללה של התנסויות. עוזרת במציאת עקרונות פעולה כך שניתן לטפל במצבים ובעיות עתידיות באופן יעיל יותר מאשר בעבר. רפלקציה היא חשיבה משקפת או חשיבה גבוהה על הפעולה. היא מתקיימת לפני הפעולה, בזמן הפעולה ואחריה. בעזרתה נוכל להשתמש בניסיון המצטבר שלנו ונלמד לשפר את פעולותינו.

## דרכי הערכה - הנחיות למורה

כתיבת עבודה בנושא אישי משלבת הערכה לאורך התהליך, הערכה מעצבת. (מומלץ לקרוא את החומרים הנלווים לצורך העמקה)

לדרך ההערכה תפקיד חשוב ביצירת הקשר בין המורה לתלמיד. הערכה מעצבת מזמנת דיאלוג מצמיח, שותפות פעילה, הערכה רב ממדית ושקיפות לגבי הנקודות לשימור או לשיפור.

בעבודה עם נוער בסיכון אנו רוצים לייצר את כל האיכויות האלו במהלך העבודה. בדרך זו נצליח לעורר בנער אמון במבוגרים ובמסגרות, נצליח לחזק את בטחונו העצמי ואת תחושת המסוגלות שלו ונקנה לו הרגלי תקשורת והרגלי עבודה מועילים להשתלב בחברה.

הערכה מעצבת המתקיימת לאורך תהליך עבודה משותף מאפשרת להעריך איכויות שונות וכישורים שונים. דבר זה מחזק כל לומד באופן אישי ומאפשר הערכה לקבוצה העובדת ביחד ללא השוואה בין הלומדים, אלא בדרך של חיזוק וטיפול ייחודי לכל אחד.

### **לאורך תהליך כתיבת העבודה תתבצע הערכה בכמה רבדים.**

- ✓ ביצוע מול יעדים ברבד התוכני – הבנה, בחירת מקורות מידע ויצירת תוכן ענייני וממוקד
- ✓ ביצוע מול יעדים ברמת הצורה – עיצוב, יצירתיות, שמירה על כללים (מבנה העבודה, רשימה ביבליוגרפית, שימוש באמצעי המחשה מגוונים, מספר מקורות המידע, מספר המושגים)
- ✓ ביצוע מול יעדים ברובד הרגשי ערכי תפקודי – שיתוף הפעולה, התמדה, עקביות, גילוי עניין.

### **איך תתבצע ההערכה המעצבת?**

#### **שלב ראשון: מחוון**

בסוף כל צעד יבדקו התלמיד והמורה את הביצוע של התלמיד מול היעדים בעזרת מחוון. המחווון הינו רב ממדי, כלומר, מתייחס לכמה קריטריונים מהרבדים השונים, הנגזרים מהפעילות והמשימות של השלב בתהליך. עליכם לבחון את ביצועו של התלמיד בהתאם לרמות הביצוע השונות. המורה והתלמיד יעריכו את פעולתו של התלמיד וישוחחו על כך.

#### **שלב שני: משוב**

לאחר בחינת המצב מול המחווון, ימלאו משוב ובו נקודות חוזק לשימור ונקודות לחיזוק ולשיפור ויערכו תיקון והתאמות בהתאם.

חשוב לשמור את המחווונים והמשוברים ולצרפם כנספחים לעבודה הכתובה.

#### **שלב שלישי: רפלקציה**

בנוסף, בסוף תהליך ההערכה והמשוב יענה התלמיד על שאלות רפלקציה המופיעות בסוף כל צעד בתהליך.

- ✓ איך אני מרגיש בסיום השלב
- ✓ מה היה לי קל / קשה
- ✓ משהו חדש שלמדתי (תוכן / על עצמי / כלי לימודי)

במידה והתלמיד מתקשה לענות על הרפלקציה לבד יכול המורה לשקף דברים שראה, נקודות חוזק, התמודדות. בדרך זו הלומד ילמד כיצד לעשות רפלקציה אישית.

#### **ניקוד**

40	תהליך ועבודה מלווה תהליך
20	תוצר +מצגת מלווה
40	פרזנטציה והערכה חיצונית

**בכל צעד תמצאו את המחווון, המשוב והרפלקציה לסיומו.**



# נושא אישי – 12 שנ"ל - תוכנית לימודים

## פרק שני: צעדים בדרך לכתיבת עבודה

צעד ראשון – בחירת נושא

צעד שני – שאילת שאלות

צעד שלישי – חיפוש 10 מקורות מידע

צעד רביעי – טיפול במידע, קריאה וסיכום

צעד חמישי – מיזוג מידע וכתיבה

צעד שישי – כתיבת העבודה ועיצובה

צעד שביעי – הכנת תוצר

צעד שמיני – הצגת התוצר ותהליך העבודה

### נספחים:

מידע נוסף ומשאבים

הדרכה על כלים מתוקשבים

- אוסף סרטונים של הדרכות בנושאים:
- Word
- Excel
- Power point
- גלישה באינטרנט

## מידע כללי

### תיאור

עבודה בנושא אישי (היקף כ – 50 שעות לימוד)

### ציפיות ומטרות

כתיבת עבודה בנושא אישי היא מסע בו המורה מוביל את התלמיד צעד אחר צעד. המטרות בתוכנית זו רבות ומגוונות ובאות מתחומים שונים.

ידע: התלמיד יחקור וילמד להכיר לעומק גוף תוכן שמעניין אותו.

### מיומנויות:

הלומד יתנסה בקבלת החלטות דרך בחירת נושא

התלמיד ילמד כיצד לשאול שאלות: שאלה פוריה, שאלה גדולה

התלמיד ילמד חיפוש מידע, איתור מידע מתאים (הערכת מידע), סיכום ומיזוג מידע.

התלמיד יכיר דרכים להצגה גרפית והצגה בכלים מתוקשבים

התלמיד ילמד להציג את הנושא מול בוחן ומול תלמידים (הוראת עמיתים)

ערכים והרגלים:

התלמיד יבחר ערך שניתן ללמוד וליישם מתוך הנושא שבחר  
התלמיד יחווה למידה מתוך עניין ויעבור תהליך של העצמה וחיזוק תחושת המסוגלות  
המורה יעזור לתלמיד להביא נקודת מבט נוספת מתחום דעת נוסף (דיספלינה אחרת) לנושא  
הנבחר.

המורה ילווה את התהליך בשלבים ובכל שלב תעשה בחינת מטרות מול יעדים, הערכה של הלומד  
ושל המורה לתהליך ורפלקציה.

### חלק זה בנוי משמונה צעדים ונספחים

בכל צעד תמצאו :

פתיחה



רעיונות לפעילות

הנחיות להוראה

חומרי עזר להוראה

הנחיות לתלמיד

משימה – "לעבודה ולמלאכה"



משימה – "צאו מהכיתה"



סיום השלב

מחוון הערכה

משוב ורפלקציה

## מפת תהליך ל 12 שנות לימוד



## חלק 2 – צעדים בדרך לכתיבת עבודה



<http://www.businessbanter.com/wp-content> **1**

### יציאה למסע

ברוכים הבאים!!!

אתם עומדים לצאת למסע אישי בו אתם בוחרים את הדרך, אתם מחליטים על הכיוון. אתם מתבקשים להצטייד בשאלות, חלומות, סקרנות, רעיונות ואומץ לגלות ולחקור.

המסע אישי, אבל אתם לא לבד. יש לכם ליווי צמוד ועזרה ליצור משהו שיהיה שלכם.



מוכנים.....

## **צעד ראשון: בחירת נושא לעבודה אישית**



כתיבת עבודה על נושא אישי היא מסע לגילוי וחקר בנושא המעניין את הלומד.  
**כל נושא מתאים ובתנאי שיבחר על ידי התלמיד ויעניין אותו.**

המורה מוזמן לעזור ללומד לזהות מה התחום שמעניין אותו.  
בחרו נושא שמעניין אתכם, שאתם אוהבים ללמוד אותו, להכיר אותו, לשמוע עליו, לקרוא עליו  
נושא שמעורר את סקרנותכם  
נושא שהוא משמעותי עבורכם  
משהו שאתם יודעים עליו מעט ורוצים לדעת יותר



פעילות ורעיונות כיצד לבחור את הנושא.

קישורים	נושא
מצגת שאלון הכרות - באתר הילה	<b>שאלון הכרות</b>
<a href="#">אתר הידען</a>	<b>מעוררי עניין</b>
<a href="#">תוכנית הטלוויזיה - גלילאו</a>	
<a href="#">אתר גלילאו</a>	
<a href="#">אתר גלילאו צעיר</a>	
<a href="#">אתר בריינפופ</a>	

עוד רעיון: משחקי טריוויה

מומלץ לענות על שאלון ההיכרות בעזרת המצגת הנמצאת באתר ולשמור את התשובות.  
לנוחיותכם מצורף שאלון ההיכרות גם בחלק זה בדף הבא.

### לעבודה ולמלאכה - מי אני, מאין באתי ולאן אני הולך?



#### שם פרטי:

- מי בחר את שמך?
- האם יש לשמך משמעות?
- האם אתה קרוי על שם משהו מיוחד?
- האם אתה אוהב את שמך?
- האם היית רוצה שם אחר? איזה? למה דווקא השם הזה?
- האם יש לך שם חיבה?
- מי קורא לך בשם חיבה?

#### שם משפחה

- האם לשם המשפחה שלך יש משמעות?
- האם הוא מעוברת (תורגם לעברית) מי עיברת? מדוע בחרו דווקא בשם הזה?
- מה היה שם המשפחה המקורי? האם היתה לו משמעות?

#### נופים ומקומות

- איפה את/ה הכי אוהב/ת להיות?
- מקום שביקרת בו והרשים אותך?
- איפה היית רוצה לבקר?

#### תרבות – סרטים, טלוויזיה, שירים וספרים

- סרט שראית ואהבת
- תוכנית טלוויזיה שאת/ה אוהב/ת לראות
- ספר ילדים שהכי אהבת
- ספר טוב שקראת
- מה את/ה רוצה לראות / לקרוא
- מי השחקן שאת/ה הכי אוהב/ת לראות?

## ספורט

- איזה ספורט את/ה עושה?
- איזה ספורט את/ה אוהב/ת לראות?
- קבוצה אוהובה?
- ספורטאית/מוערכ/ת?
- ספורט שהיית רוצה לעשות.....

## מוסיקה

- איזה סגנון מוסיקה את/ה שמוע/ת?
- מי הזמר / זמרת הכי אוהבים עליך?
- השיר הכי אוהב?
- שורה משיר שאת/ה מתחבר/ת אליה
- הדיסק / סרטון יו טיוב הכי אוהב?

## אוכל

- מה את/ה הכי אוהב/ת לאכול?
- איפה את/ה הכי אוהב/ת לאכול?
- מאכל משפחתי / מסורתי?

## ועוד כמה דברים

- איזה פתגם הכי מדבר אליך?
- מה המשפט שמאפיין אותך?
- מה הדבר שעושה אותך למאושר/ת?
- מה היית רוצה ללמוד?
- מה את/ה רוצה להיות כשתהיה גדולה?

עברו על כל הפרטים שמילאתם בשאלון ובחרו את הדבר שהכי מושך אתכם / מענין אתכם / אוהב עליכם. רשמו את הנושא ונסו לענות על השאלות הבאות:

מה עוד אני רוצה לדעת על זה?

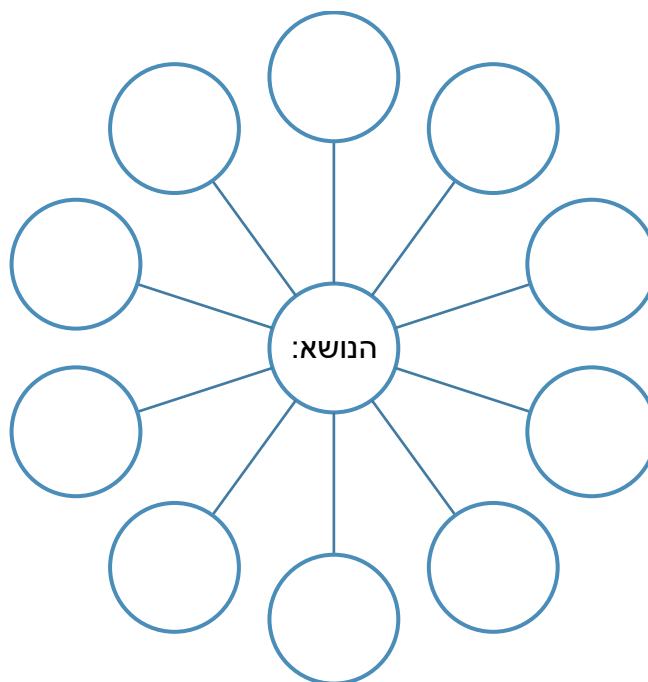
מה אני לא יודע/ת בקשר לזה?

## **בואו נכיר את הנושא**

**אתם מוזמנים למפגש הכרות ראשוני עם הנושא, להתחבר אליו.**

מה אתם יודעים על הנושא שבחרתם?

הכינו שמש אסוציאציות והקשרים על הנושא: מחשבות, אסוציאציות, רעיונות, מושגים הקשורים כיצד מתקשר הנושא לדברים שלמדתם בעבר, שראיתם, שמעתם, חוויתם.



איך הנושא קשור אליכם? האם יש קשר בין הנושא שבחרתם לבין מה שקורה לכם באופן אישי? האם הנושא קשור לסביבה? האם הוא יכול לתרום לחברה בה אני חי?

מה מעניין אתכם בנושא?

מה יכול לעניין אחרים בנושא?

אילו שאלות עולות בכם כשאתם חושבים על הנושא?

### **יוצאים מהכיתה:**

צאו ליהנות מסיעור מוחות ומחוכמת ההמונים.



לכו להסתובב בסביבת הלימוד ולשאול מורים, תלמידים, עובדי קידום נוער, מה מעניין אותם לדעת על הנושא הזה. אילו שאלות עולות בהם? מה הם לא יודעים על הנושא הזה?

המשיכו לשאול גם בבית, את קרובי המשפחה, השכנים והחברים.

תהליך זה יעזור לכם לגבש את הרעיון ולמקד אתכם בנושא עליו תכתבו את העבודה.



**כל הכבוד!!!! סיימתם בהצלחה את השלב הראשון – שלב בחירת הנושא**



**מחווון הערכה**

המשימה	ניקוד	קריטריונים להערכה	הגעת ליעד	אמצע הדרך	תחילת הדרך
בחירת נושא הכרות ראשונית עם הנושא	5	✓ שיתוף פעולה	✓ נלהב ✓ מגלה ענין	✓ מבצע – יוצא ידי חובתו ✓ עושה באופן חלקי	✓ אדיש – חסר ענין ✓ מתקשה

**משוב (לשיחה לאחר מילוי המחווון)**

נקודות חוזק לשימור	נקודות לחיזוק ושיפור

**רגע של התבוננות**

איך אני מרגיש? בסיום השלב הראשון

מה היה לי קל / קשה?

משהו חדש שלמדתי משלב בחירת הנושא ? ידע / מיומנות / על עצמי



## צעד שני : שלב שאילת שאלות

### שאלת שאלות – פעילות פתיחה לנושא

שאלות, בשביל מה צריך את זה?

אתם מוזמנים להתבונן בסרטונים הנקראים מה חדש

[מה חדש? – גרסת 2012](#)

[מה חדש? גרסת 1970](#)

[מה חדש גרסת 1960](#)



נסו לענות על השאלה: מה חדש? מה חדש בכל סרטון? מה התחדש בין הסרטונים השונים?  
מה מתחדש למי ששואל שאלות?

מכירים שירים עם שאלות?

[מה אתה רוצה להיות כשתהיה גדול?](#)

[מה עושים העצים?](#)

איזה שאלות הכי מעצבנות אתכם?

איזה שאלות אתם אוהבים?

**רעיון:** שחקו משחקי שאלות

זה הסוד שלי – 4 דקות ועשרים שאלות לגלות את זהותו של השחקן השני  
שיחת שאלה – נסו לנהל שיחה בה כל מה שנאמר הוא שאלה (מתוך תוכנית הטלוויזיה של מי  
השורה הזאת)

כן, לא, שחור, לבן – אחד שואל השני עונה ואסור לו לומר את המילים כן, לא, שחור, לבן.

## למה זה טוב לשאול שאלות?

שאלת שאלות היא פעולה שאנו מבצעים כחלק משגרת החשיבה היום יומית שלנו. אנו עושים זאת באופן אינטואיטיבי לרוב מבלי להבחין במרכיבי תהליכי החשיבה שאנו מבצעים.

למיומנות שאלת תפקיד חשוב בתהליך ההוראה והלמידה והיא מיומנות חיונית ביותר לתהליכי למידה משמעותית.

שאלת שאלות מהווה תשתית לבנייה של מיומנויות נוספות ולהרחבה והעמקה של ידע תוכן. בנוסף לכך, מסייעת מיומנות זו לפיתוח סקרנות וגירוי לקראת המשך למידה, לפיתוח חשיבה יצירתית, נותנת ביטוי לנקודות מבט ועניין אישיות, מסייעת למיקוד חשיבה, מפתחת יכולת לקשר בין מספר גורמים תוך שימוש בידע קודם, נותנת לגיטימציה לאי ודאות בלמידה ויוצרת פתיח משמעותי להליך החקר כולו.

## השימוש בשאלת שאלות ככלי להוראה

שאלות תלמידים מצביעות על תחומי העניין שלהם. מתוך שאלות התלמידים ניתן ללמוד על ידע קודם שיש להם ועל קשיים קיימים.

מורה אשר מייצר סביבת למידה שמעודדת שאלת שאלות, מביא את תלמידיו ללמידה פעילה ומעורבת. במאמר שאלת שאלות בכיתה מפרטת מאיה בוז'ו שוורץ מהן הפעולות המשמשות להוראה לשם הבנה.

לפניכם כמה מן הנקודות המוזכרות במאמר :

- להציג שאלה מרכזית בכל מפגש למידה, ללמד לאור השאלה ולהיות עימה בדיאלוג פעיל לאורך המפגש.
- לשאול שאלות ברמת חשיבה גבוהה כדי לעצב את רמת השיח בכיתה.
- לערער מבני ידע, לעורר חקירה
- ללמד בעזרת שאלת שאלות – לאסוף את הידע מהתלמידים ולא רק להרצות. לתת לתלמידים לנסות לגלות מה המורה מלמד.

קיימות שאלות מסוגים שונים : שאלות יכולות להיות רחבות או צרות, ממקדות או פותחות, שאלות איכותיות על עובדות, תהליכים, מודלים, ושאלות בהיבטים כמותיים. שאלת שאלות מסוגים שונים יכולה להרחיב ולהעמיק את ההתייחסות לתופעה נצפית. אם השאלות הנשאלות הן מסוג שאלות של ידע (שאלות על עובדות) חשוב לעודד לשאול שאלות מסוגים אחרים, כגון הבנה, אנליזה וסינתזה. אחת הדרכים לעשות זאת היא על ידי גיוון מילות השאלה למשל: "מה הקשר בין...", "מה גורם ל...".

השאלה הפוריה היא שאלה פתוחה ומרחיבה, שיש מגוון גדול של תשובות אפשריות לה, ומגוון גדול לא פחות של תוצרים שדרכם יכולה התשובה לבוא לידי ביטוי.

(לקוח מתוך השתלמות "עבודת חקר" באתר מט"ח)

נושא	קישורים
שאלת שאלות	<a href="#">הפדגוגיה של השאלה - פרופ יורם הרפז</a>
	<a href="#">שאלה פוריה</a>
	<a href="#">מאמר - שאלת שאלות בכיתה מאת מאיה בזו-שוורץ</a>
	<a href="#">חושבים על שאלת שאלות - ד"ר עדי בן דוד</a>
דרכי הערכה	<a href="#">מאמר - שיטת הערכה חילופית ויישומה</a>

## לעבודה ולמלאכה – איך נשאל שאלות?



שאלת שאלות היא כישור חיים חיוני לכל אדם. סקרנות מולידה את הרצון לחקור והחקירה עוזרת לנו ללמוד בדרך חווייתית. השלב הראשון בו שאלתם שאלות היה שלב בחירת הנושא. פתחתם אותו בשאלון הכרות מקיף. שם השתמשנו בשאלות כדי להכיר ולגלות מהם תחומי העניין של הלומד.

בשלב הזה המטרה לשמה תשאלו שאלות היא כדי להעמיק את ההיכרות עם הנושא הנבחר. להתחבר לסקרנות הטבעית ולהעמיק ולחקור נושא, מושג, תחום כלשהו מתוך הנושא הנבחר.

**בסוף השלב הזה עליכם לבחור שאלה פוריה שתוביל את כתיבת העבודה שלכם.**

**בהתאם לשאלה הפוריה הזו תחפשו מידע אודותיו תלמדו באופן מעמיק.**

נסחו יחד שאלות הקשורות בנושא שעליו אתם כותבים. לעזרתכם, חמישה שקפים העוסקים בשאלת שאלות.

אתם יכולים להתחיל ברשימת מילות שאלה. רשמו את כל מילות השאלה והמציאו שאלה הקשורה לנושא עליו אתם עובדים עם כל המילים

- מה
- מי
- מתי
- איך / כיצד
- איפה
- לאן
- למה / מדוע

## הנחיות למורה:

שימו לב כי שקפים אלו נועדו לסייע לכם בהוראה כיצד לשאול שאלות. בכתיבת נושא אישי עליכם לעזור לתלמיד לנסח שאלה פוריה ולא שאלת חקר. בחלק מהשקפים מופיעה המילה חקר אך עדין תוכלו להיעזר בהם.

(לקוח מתוך השתלמות עבודת חקר, אתר מט"ח)

## סוגים שונים של שאלות



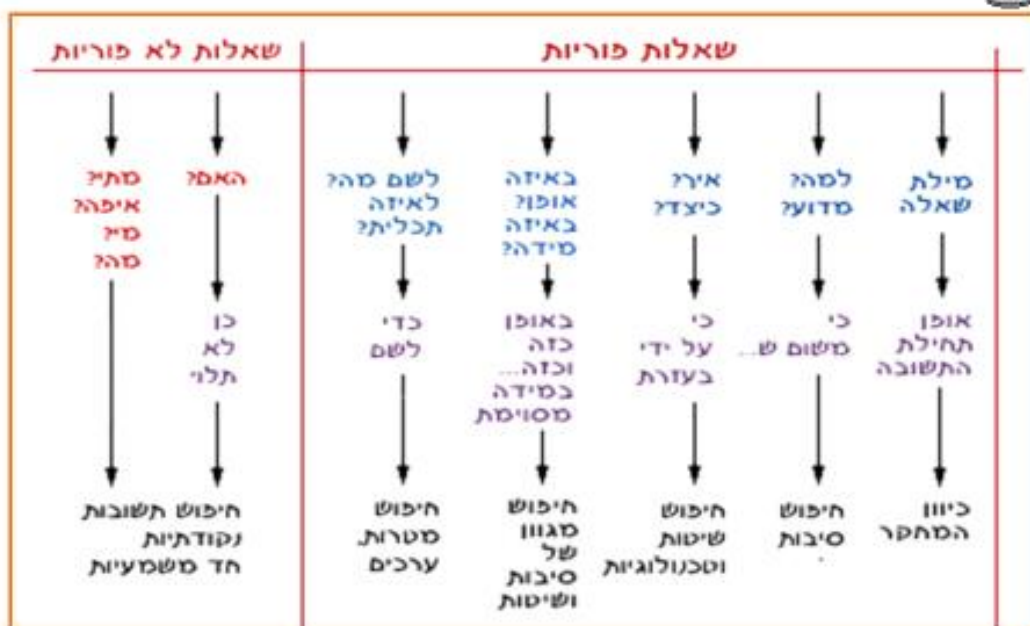
### שאלות המסייעות:

- להתמקד
- לחפש מידע
- לתכנן
- לעבד נתונים
- להציע כיוונים חדשים



דרך המלך - סביבת הנחייה מתוקשבת להכנת פרויקטים - גרסה 4.0  
© כל הזכויות שמורות לעמותה לקידום החינוך המדעי בגליל ולמחלקה להוראת המדעים במכון ויצמן.

### שאלות פוריות ושאלות לא פוריות:



מסך, חקר מסך / מינה דין ביי

הסקרן על הוראת הנארגרפיה



## שאלה פורייה

**שאלה פתוחה:** אין לה תשובה חד-משמעית; יש לה כמה תשובות שונות ולעתים אף סותרות.

**שאלה מערערת:** מערערת את הנחות היסוד והאמונות הוודאיות של הלומדים; מטילה ספק ב"מובן מאליו", חושפת קונפליקטים ותובעת לחשוב.

**שאלה עשירה:** מחייבת התמודדות עם תכנים עשירים, החיוניים להבנת האדם והעולם; לא ניתן לענות עליה ללא מחקר שקדני וממושך

**שאלה מחוברת:** רלוונטית לחיי הלומדים ולחיי החברה שבה הם חיים.

**שאלה טעונה:** יש בה ממד אתי ומטען רגשי שיש בכוחו להניע למידה ומחקר.

**שאלה מעשית:** יש עליה מידע נגיש לתלמידים.

עמ"י יורם הרמן, 1999

## דוגמאות לניסוח ברור של שאלות חקר:



- מהי השפעת \_\_\_\_\_ על \_\_\_\_\_ ?
- מהו הקשר בין \_\_\_\_\_ לבין \_\_\_\_\_ ?
- כיצד \_\_\_\_\_ גורם/משפיע ל/על \_\_\_\_\_ ?
- מה גורם ל \_\_\_\_\_ במרחב \_\_\_\_\_ ?
- מה ההבדל בין \_\_\_\_\_ לבין \_\_\_\_\_ ?

הפיקוח על הוראת הגאוגרפיה



## תהליך הלמידה בדרך החקר

### ניסוח שאלת החקר העונה על הקריטריונים הבאים:

- ✓ עניין - השאלה מעניינת את הלומד/לומדים.
- ✓ תוכן - השאלה קשורה לנושא הנבחר ויכולה לבדוק את התופעות והתהליכים.
- ✓ מרחב החקירה - השאלה עוסקת בסביבה הקרובה של התלמיד או במרחבים מרוחקים.
- ✓ ניסוח נכון - השאלה תנוסח בבהירות ובאופן שיהיה לה היבט מרחבי.

התמונה על גביהם היא עמוד 31

## שאלת שאלות

**שאלו את עצמכם: מה אתם רוצים לדעת על הנושא?**

- \* השתמשו במילות שאלה מגוונות והיעזרו במאגר מילות השאלה שבכתה.
- \* שאלו שאלות שהתשובה להן רחבה, מאפשרת חקירה ואינה מסתכמת בכן או לא(שאלה פתוחה)
- \* סמנו אילו שאלות נראות לכם מעניינות ביותר.
- \* סמנו על אילו שאלות אתם מעריכים שתמצאו תשובה במקורות המידע.

## מיון השאלות

**שאלו את עצמכם: מהו התחום שתחקרו בעבודתכם?**

- \* מיינו את השאלות שחיברתם לקבוצות על פי תחומי עניין- שאלות בעלות מכנה משותף, שאלות העוסקות בתחום דומה, שאלות שיש ביניהן קשר, כל אלה יהיו בקבוצה אחת)
- \* תנו שם (כותרת) לכל תחום. - התחומים שבחרתם יהיו ראשי הפרקים בעבודה.
- \* ארגנו את ראשי הפרקים ברצף הגיוני.

## קביעת שאלת החקר

**שאלו את עצמכם: איזה כיוון תבחרו לעבודתכם?**

**דעו: לפעמים בוחרים שאלת חקר לפני תחילת העבודה.**

**לפעמים בוחרים את שאלת החקר בסוף העבודה.**

- \* שאלת החקר היא שאלה הפותחת דרך למידה בכיוון מסוים,
- \* שאלת החקר היא השאלה המרכזית שעבודתכם חוקרת.
- \* שאלת החקר מורכבת בדרך כלל משני משתנים: גורם שמשפיע וגורם שמושפע.

**דוגמאות לפתיחת שאלת חקר:**

- מהי השפעת...
- מה הקשר בין ...
- מה ההבדל בין..
- כיצד יתכן ש..
- מהם הגורמים..
- מה דומה ומה שונה בין...



רשמו לפניכם את השאלה הפוריה שבחרתם.  
היא תעזור לכם לעבור לשלב הבא בו תתחילו לחפש מידע.

## כל הכבוד!!! סיימתם בהצלחה את השלב השני: שלב שאלת השאלות



### מחווון הערכה

המשימה	ניקוד	קריטריונים להערכה	הגעת ליעד	אמצע הדרך	תחילת הדרך
שאלת שאלות	5	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ ניסוח שאלות מרובות</li> <li>✓ ניסוח שאלה פוריה</li> <li>✓ השאלה ממוקדת ובהירה</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ הצליח לנסח שאלות מרובות</li> <li>✓ הצליח לנסח שאלה פוריה</li> <li>✓ השאלה ממוקדת ובהירה</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ ניסוח מעט שאלות</li> <li>✓ ניסוח שאלה פוריה</li> <li>✓ השאלה זקוקה למיקוד</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ ניסוח שתי שאלות או פחות</li> <li>✓ לא ניסוח שאלה פוריה</li> <li>✓ ניסוח שאלה סגורה / מפוזרת</li> </ul>

### משוב (לשיחה לאחר מילוי המחווון)

נקודות חזק לשימור	נקודות לחיזוק ושיפור

### רגע של התבוננות

איך אני מרגיש בסיום השלב השני?  
מה היה לי קל / קשה?  
משהו חדש שלמדתי משלב שאלת השאלות? ידע / מיומנות / על עצמי

ממשיכים קדימה



## צעד שלישי : חיפוש מקורות מידע

אחרי שהכרנו את הנושא באופן ראשוני ובחנו מה אנחנו יודעים או לא יודעים באופן כללי הגיע הזמן לחזק את הקשר ולהעמיק את ההיכרות עם הנושא שבחרת.

לשם כך, נזדקק למקורות מידע.

מה אני צריך לדעת כדי למצוא מידע?

1. אילו סוגים של מקורות מידע קיימים
2. איך מחפשים מידע
3. איך מעריכים מידע



איזה מקורות מידע אתם מכירים? ערכו רשימה של מקורות מידע שונים

סוג המקור	פרוט מקורות מידע
ספרי עיון וחומר מודפס	אנציקלופדיות, ספרים, חוברות, עיתונים, תמונות, ציורים, כתבי עת, תעודות, שאלונים.
מאגרי מידע ממוחשבים	תקליטורים, מאגרים מקוונים, אינטרנט, קטלוגים ממוחשבים ועוד
חומר אור קולי	רדיו, טלוויזיה, סרט וידאו, שקופיות, קלטות, תקליטים, תקליטורים
בני אדם	מומחים, אנשי מקצוע, מורים, מדריכים, הורים, קרובים, חברים
מקומות	מפעלים, בתי מלאכה, תערוכות, תצוגות, מוזיאונים, אתרים מדעיים, אתרי טבע וכו'
התנסות אישית	ניסויים, תצפיות, סקרים, עבודות עיוניות, מעקבים, בניית דגמים, המצאות.

[לקוח מתוך אתר בית ספר גוונים, עין המפרץ](#)

## חיפוש מידע

כדי להיכנס אל עולם המידע עלינו למצוא מילות מפתח

כל מילה תפתח לנו דלת לעולם תוכן רחב.

בחיפוש באינטרנט, עולם התוכן שיפתח כמעט אין סופי.

עלינו להיזהר שלא נלך לאיבוד או נוצף בכמויות מידע אדירות שיטביעו אותנו

חלק מתפקידו המסורתי של המורה הוא להביא את חומר הלימודים אל הלומד, אולם "מהפכת המידע" שינתה את התמונה, וכיום המידע נגיש לכל אדם בלחיצת כפתור. המציאות הזו פותחת אפשרויות חדשות של למידה, שבהן הלומד מאתר בעצמו את המידע הדרוש

לו. כמוכן שלא כל מידע שמופיע באינטרנט הוא מידע מדויק, ובמקביל לנושא של חיפוש מידע יש לעסוק גם בנושא של תיקוף מידע.

המיומנויות הללו תופסות חלק מרכזי בחיי היומיום של הלומד, כך שהשילוב שלהם בתהליכי הלמידה מסייע לנו בהכשרת הלומד לחיים בעידן הדיגיטלי.

מעבר לכך, למידה פעילה – מעורבות בלמידה מהשלבים הראשונים של הלמידה יכולה להשפיע על רמת העניין שלו גם בשלבים המתקדמים יותר של ההבנה וההפנמה.

(לקוח מתוך השתלמות הוראה מתקשבת בתכנית היל"ה- תכנית התקשוב שלב א')

### רגע לומדים: מה בין מנוע חיפוש לאינדקס

**מנועי החיפוש** האוטומטיים אוספים את הנתונים בעזרת "תוכנות שיטוט ואיסוף" (Crawlers). הן סורקות את אתרי האינטרנט ועוברות מדף לדף ומאתר לאתר דרך הקישורים.

הן יוצרות קובץ גדול מאוד של מאות מיליוני דפים והוא כולל קבצים ואתרים בהם תוכנות השיטוט איתרו את המילים המבוקשות.

דוגמאות למנועים אוטומטיים: Bing, Yahoo, Google

אתם חושבים שמנועי החיפוש מכסים את כל המידע הקיים באינטרנט? התשובה היא – לא !!

מנועי החיפוש הגדולים (כמו גוגל) מכסים בחיפוש רק כ- 50 אחוזים מהדפים. למרבית מנועי החיפוש הגדולים יש הסכם עם אינדקסים גדולים ובמקרה הצורך הם נעזרים בהם.

**אינדקסים** הם כלי עזר למיפוי מידע, ארגון מידע והם כוללים מידע שיטתי שנאסף על ידי אנשים או מידענים שמקטלגים באופן ידני את האתרים ברשימות נושאים שלהם רשימות תתי נושאים. הוא מציע לגולש חיפוש מונחה ברשת. דפי אינדקס ניתן למצוא בעמוד הפורטלים.

[לקוח מתוך האתר ידע וסקרנות דיגיטלית](#)

## לפניכם קישורים לסרטוני הדרכה בנושא חיפוש היעזרו בהם

נושא	קישורים
<b>חיפוש מידע</b>	<a href="#">מיומנויות חיפוש בגוגל</a>
	<a href="#">חיפוש סרטונים</a>
	<a href="#">איתור סימולציות</a>
	<a href="#">חיפוש תמונות</a>
	<a href="#">חיפוש לפי תמונה</a>
	<a href="#">מאמר בנושא חיפוש מתקדם</a>
<b>מידע כללי בנושא אינטרנט ותקשוב</b>	<a href="#">ידע וסקרנות דיגיטלית - אתר של עמי סלנט</a> בתוך האתר מומלץ להיכנס לחלק ב': מידענות, מאגרי מידע ומנועי חיפוש.
<b>אתר מידע</b>	<a href="#">הספרייה הלאומית - עיתונות היסטורית</a> <a href="#">כתבה - הסטוריה בקליק</a>

## הערכת מידע

מהי רשת האינטרנט?  
ספרייה או אולי אוסף של ספריות?  
חנות ספרים או דוכן עיתונים?  
ערוץ לשידורי טלוויזיה, תחנת רדיו, קולנוע?

רשת האינטרנט דומה לשוק ענקי – בזאר אינסופי בו ניתן למצוא מגוון סחורות מסוגים שונים ומטרות שיווק רבות.

כוונת המציגים בו יכולה להיות מכירה ושיווק כדי להרוויח כסף, כדי להפיץ רעיונות ואידיאולוגיות, כדי לקדם מטרות של קבוצות ויחידים.  
בשל גודלה העצום ובשל כמות המידע האדירה שיש בה, היא משמשת מקור מידע עיקרי למורים, לתלמידים ולכלל האוכלוסייה. המידע משמש ללמידה, לקבלת מידע שוטף, לתרבות, פנאי ולקניות. ולכן, כשאנחנו אוספים מידע מהאינטרנט, עלינו להיות בטוחים שהמידע הוא מידע איכותי ומהימן.

## פעילות חוייתית



**אגדה שהיתה באמת:** דוגמא המראה כי לא כל מידע שמוצאים באינטרנט הוא אמין. בכתבה הבאה על [מלחמה פיקטיבית שזכתה לערך בויקיפדיה](#) (רגע, אבל איך אפשר

לדעת אם הכתבה הזו עצמה אמינה?).

איננו יכולים לסמוך בעיניים עצומות על מידע שמצאנו, וגם את התלמידים שלנו כדאי להרגיל לכך שעליהם לבדוק את רמת האמינות של המידע.

## מה חשוב לבדוק?

**דיוק** – כל אחד יכול לפרסם מידע. אתרים רבים אינם עוברים בדיקות איכות ולכן חשוב לבדוק

- האם המידע אמין וללא שגיאות
- האם המידע עבר בדיקה של מומחה או עורך תוכן
- האם המידע עקבי וללא סתירות

**סמכות ואמינות** – אין אחריות על המידע המפורסם ולא תמיד ניתן לדעת מהי ההשכלה או הרמה המקצועית של המחבר.

לכן חשוב לבדוק

- מה מקור המידע
- מה הכישורים של הכותב
- מי הגוף שמפרסם את המידע? האם הוא גוף רשמי וידוע?
- מה סוג המידע? פרסומי, מדעי
- עד כמה המידע אמין
- האם יש מקורות מידע נוספים?

## עוד דרך לבדוק מי עומד מאחורי האתר היא להכיר את המשמעות של הסיום של הכתובת ברשת

סוג האתר	פירוש הסיומת	סיומת
אתר מסחרי מארה"ב	company - חברה	Com
אתר מסחרי מהעולם	commercial - מסחרי	Co
אתר חינוכיים (מוסדות חינוכיים, משרד החינוך וכד')	education - חינוך	Edu
אתר אקדמיים (אוניברסיטאות, מכללות וכד')	academic - אקדמיה	Ac
אתרי מוסדות ממשל (כנסת, ביטוח לאומי וכד')	government - ממשלתי	Gov
אתר צבאי	military - צבאי	Mil
ספקי אינטרנט	network - רשת האינטרנט	Net
ארגון שלא למטרות רווח (עמותות, רשתות חינוך וכד')	organization - ארגון	Org
חומרי הוראה ולמידה	Kinder של Garden, מגן ועד י"ב	K12

**אובייקטיביות** – עלינו לבדוק עד כמה המידע אינו תלוי ומושפע מדעות קדומות, מניסיון להטות את דעתנו או להציג רק צד מסוים. לעיתים מידע פרסומי "מתחפש" למידע מדעי. חשוב לבדוק

- האם המידע נטרלי
- האם המידע אובייקטיבי
- האם המידע מציג עובדות או דעות
- האם יש הפרדה בין תכנים לפרסומות

**עדכניות** – רשת האינטרנט מאוד דינמית. בכל יום מתפרסמים דפי מידע רבים. בחיפוש פשוט מנועי החיפוש מעלים אתרים שמשלמים כדי שיקדמו אותם או אתרים שבאופן טכני הופיעו בהם המילים שחיפשנו. עלינו לבדוק

- מתי עודכן או מתעדכן המידע
- האם יש תאריך ברור על זמן כתיבת המידע המפורסם
- האם הקישורים עדכניים ופעילים
- האם המידע עדכני ומחובר למציאות

**שלמות** – היקף – כשאנו מחפשים מידע בנושא מסוים קשה לקבוע עד כמה האתר בו אנו נמצאים מקיף ומעמיק. חשוב לבדוק

- האם פריט מידע מקיף נושאים רבים
- מהם הנושאים שמקבלים כיסוי
- מה מידת העומק בה מטופלים הנושאים
- האם יש קישורים לאתרים עם מידע נוסף
- האם הקישורים מקיפים ומפורטים
- האם האתר עובד במלואו או שהוא עדין בבניה

בנוסף, תמיד כדאי להיות קורא ביקורתי ולשים לב גם לפרטים נוספים.

עד כמה נוח להגיע למידע שאנו מחפשים

האם האתר מלא ב"מסיחי דעת" כמו פרסומות, חלונות קופצים...

האם העיצוב באתר נעים, קל לקריאה, אינו פוגעני

להרחבה, מומלץ לצפות ולקרוא את החומרים הבאים:

נושא	קישורים
הערכת מידע	<a href="#">מאמר בנושא הערכת מידע</a>
זכויות יוצרים	<a href="#">זכויות יוצרים – אתר איגוד האינטרנט הישראלי</a>

לעבודה ולמלאכה



אחרי שהבנו איך לחפש מידע ולמה צריך לשים לב כדי שהמידע שנמצא יהיה מידע אמין ובעל ערך, הגיע הרגע להתחיל לחפש.

בחרו כמה מילות מפתח או כמה צמדי מילים ונסו להתחיל איתם את החיפוש.

הכינו רשימה של 10 מקורות מידע אתרים וקישורים שמצאתם בנושא שמעניין אתכם.

אספו מקורות מידע מגוונים (מאמרים, סרטונים, בלוגים, כתבי עת ברשת). ניתן לצרף גם מקורות מידע מודפסים כמו ספרים, ירחונים וכדומה.

הקפידו על כללי רישום המכבדים זכויות יוצרים והתחילו להכין את הרשימה הביבליוגרפית שלכם.

(עוד על הכנת רשימה ביבליוגרפית, בצעד השישי – כתיבת העבודה)

**כל הכבוד!!!! סיימתם בהצלחה את השלב השלישי – שלב חיפוש המידע**



## מחווון הערכה

תחילת הדרך	אמצע הדרך	הגעת ליעד	קריטריונים להערכה	ניקוד	המשימה
✓ בחר מילים שאינן קשורות / הקשר רחוק ✓ מצא פחות מ 3 מקורות מידע ✓ מגוון מקורות המידע דל ✓ מקורות המידע אינם עדכניים / אינם קשורים לנושא ✓ אין הקפדה על רישום זכויות יוצרים ✓ רישום ביבליוגרפי אינו תקין	✓ בחר מילות חיפוש קשורות חלקית ✓ מצא 2-3 מקורות מידע ✓ מגוון מקורות המידע בינוני ✓ חלק ממקורות המידע אינו עדכני / אינו קשור לנושא ישירות ✓ הקפדה חלקית על רישום זכויות יוצרים ✓ רישום ביבליוגרפי תקין חלקית	✓ בחר מילות חיפוש מתאימות / קשורות ✓ מצא 4-10 מקורות מידע ✓ מגוון מקורות המידע רב ✓ מקורות המידע עדכניים וקשורים לנושא ✓ מקפיד לשמור על זכויות יוצרים ✓ רישום ביבליוגרפי לפי הכללים	✓ בחירת מילות חיפוש יעילות ✓ מציאת 4-10 מקורות מידע מגוונים (אינטרנט, כתבי עת, סרטים, מצגות, מקומות, אנשים, סימולציות) ✓ מקורות מידע עדכניים וקשורים לנושא ✓ שמירת זכויות יוצרים ✓ רישום ביבליוגרפי לפי הכללים	5	<b>חיפוש מקורות מידע</b>

### משוב (לשיחה לאחר מילוי המחווון)

נקודות לחיזוק ושיפור	נקודות חזק לשימור

### רגע של התבוננות

איך אני מרגיש בסיום השלב השלישי?

מה היה לי קל / קשה?

משהו חדש שלמדתי משלב חיפוש המידע? ידע / מיומנות / על עצמי



## **צעד רביעי: טיפול במידע – קריאה וסיכום**

**בחרתם נושא, חיפשתם ומצאתם מקורות מידע שונים. אתם מתקדמים!!!**

**עכשיו צריך למיין, לברור, לאסוף את הדברים המתאימים בצורה מדויקת לנושא שבחרתם.**

בואו נדמה את כתיבת העבודה להכנת תבשיל.

בשלב הראשון בחרנו מה לבשל – בחירת הנושא

בשלב השני חיפשנו את המרכיבים הדרושים לנו – איסוף מידע

עכשיו, בשלב השלישי צריך להתחיל לטפל במידע, לקרוא ולסכם – כמו במרכיבי התבשיל: לקלף, לחתוך, לשטוף, למיין, לסנן... עד שיהיו לנו כל המרכיבים הנחוצים

בהמשך נמזג את המידע – נערבב את המרכיבים שיהפכו בהדרגה לתבשיל.

לפניכם מידע אודות מיומנות הקריאה והסיכום.

מומלץ לעבור, לקרוא, לאסוף תובנות ורעיונות ואז לגשת אל מלאכת הקריאה והסיכום.

### **הנחיות למורה**

בחלק זה עליכם להתאים את דרך ההוראה ללומד.

לומד שיכולת הקריאה והכתיבה שלו ברמה גבוהה יוכל להיתרם מהכלים המופיעים בהמשך.

במידה והתלמיד איתו אתם עובדים אינו קורא או כותב עליכם לתווך עבורו את השלבים האלו.

לדוגמא: הקריאו לו את הכותרות ושאלו אותו איזה כותרת קשורה לנושא עליו הוא לומד.

הקריאו לו את הטקסט פיסקה אחר פיסקה, ותנו לו לזהות את הרעיון המרכזי בפיסקה ובקשו ממנו לכתוב אותו במילים שלו.

לתלמיד שמתקשה בכתיבה עזרו בכתיבה. הוא יקרא ויכתיב לכם במילותיו את הרעיון המרכזי.

תלמיד שמתקשה בקריאה ובכתיבה – הקריאו לו, בקשו ממנו לומר בעל פה מהו הרעיון המרכזי במילותיו וכתבו מה הוא אומר.

לתלמידים המתקשים בכתיבה על נייר הציעו להקליד את הרעיונות לקובץ או למצגת.

עזרו לתלמידים להבין את דרך ארגון הטקסט בעזרת תרשימי זרימה כך שבהמשך יוכלו להכין סיכום חזותי של החומר.



יש ספרים שכדאי לרפרף עליהם במהירות, יש ספרים שכדאי לטעום מהם פה ושם, יש כאלו שצריך 'לבלוע' בבת אחת, ואחרים כדאי לקרוא היטב ולשוב ולקרוא כמה פעמים. כי בכל פעם יתגלו לנו דברים חדשים."

את הדברים האלה כתב פרנסיס בייקון, הוגה דעות חשוב ומדינאי אנגלי, שנולד בשנת 1561 ומת בשנת 1626. אף כי הוא חי וכתב לפני כל-כך הרבה שנים, דבריו מתאימים גם היום, גם לספרים וגם לעיתונים. לכל עיתון ולכל חלק בעיתון יש צורת קריאה שהוא ראוי לה. אנו צריכים לבחור בצורת הקריאה המתאימה ביותר, כדי שקריאתנו תהיה מועילה.

הקריאה דומה לנהיגה במכונית, ומכונית יכולה לנסוע במהירויות שונות. המהירות נקבעת לפי איכות הכביש, מזג האוויר, טיב המכונית וכמובן – חוקי התנועה. נהג מנוסה יודע איך לנהוג כדי להגיע אל היעד שלו בדרך הבטוחה והנוחה ביותר. באותה צורה יודע הקורא המנוסה להתאים את קריאתו למשל: אם הוא מחפש ערך באנציקלופדיה, הוא חולף בסריקה מהירה על שאר הערכים, עד שהוא מגיע לערך המבוקש; אם הוא קורא סיפור להנאתו, יקרא בנינוחות; ואם הוא רוצה לגלות את רעיונות הכותב או למצוא תשובה לשאלה, הוא יקרא הכול בריכוז ובהעמקה. קורא טוב מסגל את מהירות קריאתו גם למידת הקושי שבחומר הקריאה. כך, למשל, אם הוא מתקשה בביולוגיה - אך "שוחה כמו דג" בהיסטוריה, סביר שיהיה עליו להקדיש זמן ומאמץ רבים יותר לקריאת חומר בביולוגיה מאשר לקריאת חומר בהיסטוריה. הקורא הטוב יודע לבחור את דרך הקריאה המתאימה ו"להחליף הילוך" לקריאה שונה בהתאם לצורך.

## קריאה יעילה

הקורא היעיל הוא קורא "גמיש". הוא משנה את קצב הקריאה ואת סוג הקריאה לפי החומר הכתוב ולפי צרכיו. לפני שהוא מתחיל בקריאה, וגם במהלך הקריאה, הוא מקבל החלטות על צורת הקריאה. הוא שואל את עצמו: מה אני רוצה לקרוא? לשם מה אני קורא? כמה מתוך זה אני רוצה לזכור? ולפי שאלות אלה הוא מגיע לידי ההחלטה איך לקרוא.

לפני שמתחילים בקריאה יש להעריך את **מידת הקושי** של חומר הקריאה, ולהתאים לו את סוג הקריאה. יש לשים לב לצורת ההדפסה של הכתוב – האם הוא צפוף או מרווח? האם יש חלוקה לפסקאות? האם יש כותרות בראשי הסעיפים? מה טיב האותיות - האם הן קטנות או גדולות? האם הן ברורות? האם יש אותיות מודגשות בצבע או באופן אחר, כדי לכוון את הקורא לעניינים החשובים בטקסט? עד כמה עוזר העיצוב הגראפי לקריאה - האם יש בחומר תצלומים, איורים, גראפים, טבלאות, העוזרים להמחיש את הכתוב וגם "שוברים" את השטחים המודפסים?

חשוב לשים לב לאוצר המילים - האם יש מילים קשות? האם יש מושגים לא מוכרים? האם המשפטים ארוכים? ומה טיב ההסברים? ומהו התוכן וכיצד הוא מוצג באופן "יבש" או באופן מושך, מרתק ומעודד לקריאה? האם הכתוב מאורגן באופן הגיוני? (ככל שהדברים הגיוניים, קל יותר להבינם ולזכרם.) ומהו אורכו של החומר הכתוב?

כל המרכיבים הללו משפיעים על מידת הקושי של החומר הכתוב, הופכים אותו לקריא ול"ידידותי" או להפך - לקשה לקריאה. ההחלטה על אופן הקריאה מבוססת על הערכת מידת הקושי של הכתוב.

אופן הקריאה מושפע גם מיכולת הקורא. ככל שלקורא יש ידע רב יותר בתחום שעליו הוא קורא, הוא יתעניין יותר בנושא וגם יבין בקלות רבה יותר. למשל, אם מישהו קורא מאמר העוסק בתחרות טניס, אזי ככל שיהיה לו ידע רב יותר, מושגים, שמות, חוקי משחק וסגנונות - כן הוא יבין בקלות רבה יותר את המאמר.

הקריאה מושפעת גם ממצבו של הקורא. כעס או עייפות משפיעים לרעה על מידת הריכוז. מי שקורא בשעה שהוא כועס או עייף - יקלוט ויזכור פחות מהרגיל.

קורא יעיל מתאים את קריאתו גם למטרת הקריאה שלו. הוא ער לסיבה שבגללה הוא קורא - להנאה, לקראת מבחן או כדי לזהות פרט שמסקרן אותו. מטרת הקריאה ומידת הקושי של החומר הכתוב הם הגורמים החשובים ביותר המשפיעים על אופן הקריאה. הקורא היעיל מתאים את סוג הקריאה לפי מטרתו ולפי הקושי של החומר שהוא קורא.

### **ארבע דרכי קריאה**

אנו קוראים בדרכים שונות: לאט או מהר, בריכוז או בקלילות, קריאה קפדנית או קריאה חטופה. נהוג לחלק את דרכי הקריאה השונות לארבע דרכים: סריקה, רפרוף, קריאת הנאה, קריאה מרוכזת.

**סריקה** - אם אתם פותחים מדריך טלפונים כדי לחפש את שמכם, אינכם צריכים לקרוא לצורך זה את כל הספר. די לכם לסרוק אותו ותמצאו את מבוקשכם במהירות. אם אתם מחפשים בעיתון איזו תכנית יש בשעה שמונה בערב בטלוויזיה, תמצאו גם את זאת במהירות. קריאת חיפוש זו נקראת סריקה, נותנים לעיניים לחלוף על-פני השורות, עד שמוצאים את הפרט הרצוי. בקריאה כזו לומדים בדיוק מה שרוצים לדעת ולא למעלה מזה. הסריקה חוסכת זמן, אם יודעים כיצד להשתמש בה, ואם יודעים בדיוק באיזה פרט מעוניינים.

לפניכם סיפור. חפשו בסיפור רק פרט אחד: להיכן הלך הבחור בערב? שימו לב: אל תקראו את הסיפור!

סרקו אותו וחפשו רק את הפרט הרצוי.

בחור העובד בחברת בילוש גדולה, נתבקש לצאת למשימה מסוכנת במיוחד, והוא רצה בכל מחיר להתחמק מלבצע אותה. למילוי משימה זו נדרשה ראייה חדה מאוד, ולשם כך נשלח לבדיקה אצל רופא עיניים. הוא נכנס לחדר הרופא, והרופא ביקש ממנו לזהות את האותיות.

"איזה אותיות?" שאל הבחור.

"האותיות שעל הלוח", ענה הרופא.

"איזה לוח?" שאל הבחור.

"הלוח שתלוי על הקיר", ענה הרופא.

"על איזה קיר?" שאל הבחור.

"עמוד ליד השולחן והתחל כבר לקרוא!" גער בו הרופא, מתחיל לאבד את סבלנותו.

"ליד איזה שולחן?" שאל הבחור בשקט.

לבסוף נכשל בבדיקה, ולא נדרש לבצע את המשימה.

בערב, שמח וטוב-לב הלך הבחור לראות סרט בבית קולנוע. כאשר נדלקו האורות בהפסקה, הוא נדהם

לגלות, שבכיסא לידו יושב לא אחר מאשר הרופא שבדק אותו בבוקר.

"המממ... סלח לי, אדוני..." שאל הבחור את הרופא, כששבו אליו עשתונותיו, "אני לא רואה כל-כך טוב.

כאן זה הרציף של האוטובוס לחיפה?..."

האם צחקתם מהסיפור? אם כן, סימן שקראתם אותו ולא סרקתם. אם לא צחקתם, סימן שסרקתם כראוי, ותוכלו עכשיו לחזור ולקרוא את הסיפור קריאה רגילה.

**רפרוף** - גם אם אתם רק מעיפים עין על העמוד הראשי בעיתון, אתם מקבלים תמונה כללית על האירועים המרכזיים. אם אתם עומדים ללמוד פרק בהיסטוריה, ואתם רק מרפרפים עליו בספר, אתם כבר מקבלים מושג במה מדובר. רפרוף הוא קריאה מהירה הנותנת מידע כללי על הנושא. ברפרוף קוראים את הכותרות ולעתים כמה משפטי מפתח. סוג קריאה זה אינו מתאים למטרות לימוד, כיוון שהרבה מידע הולך בו לאיבוד.

**קריאת הנאה** - היא קריאה נינוחה ולא מהירה, קריאה בקצב הנוח לקוראים. אנו קוראים להנאה בשעות הפנאי, כשבידינו ספר או כתב עת מעניין. פעמים רבות אנו מזדהים עם הדמות בסיפור. אנו מנחשים איך היא תגיב, מצטערים בצערה או שמחים בשמחתה, ונוזכרים בחוויות דומות שעברו עלינו. קריאת הנאה היא צורת בידור. בימים שלפני המצאת הרדיו, הקולנוע והטלוויזיה, היא הייתה אחת מצורות הבידור העיקריות של האדם.

**קריאה מרוכזת** - מתרחשת כשהמטרה היא לימוד. זוהי קריאה זהירה, אטית וחוזרת. אנו מתעכבים על כל משפט, חוזרים על קטעים, ומתעמקים בהבנת הכתוב. כדי להבין את הכתוב אתם, הקוראים, צריכים

להיות צד פעיל, שכן אם אתם מסתכלים בספר וחולפים על השורות, כאשר מחשבתכם מטיילת הרחק מהכתוב, אולי זו קריאה, אבל בוודאי לא קריאה שיש עמה הבנה. זוהי קריאה, שאתם עצמכם אינכם מקשיבים לה. רק אם קולטים משהו מן הדף המודפס, סימן שאתם מפיקים משהו מן הקריאה שלכם, וככל שאתם פעילים יותר בהבנת הכתוב - כן משתפרת קריאתכם. אתם יכולים להיות קוראים פעילים, אם תקדישו תשומת לב רבה לכתוב, ותשקיעו בו ריכוז מלא. הדברים שאתם קוראים צריכים לעורר בכם זיכרונות, רעיונות, חוויות ומחשבות. בעזרתם תוכלו להשוות את מה שאתם קוראים לדברים אחרים שאתם מכירים. תוך כדי קריאה תוכלו להדגיש את הדברים החשובים בעיניכם או להוסיף עליהם. מקריאה כזו אתם יוצאים נשכרים.

## קריאה למטרה

העיתון הוא מוצר רבגוני. יש בו חומר הדורש ריכוז וגם חומר שדי לקראו ברפרוף, יש מה לקרוא בו להנאה - ומה לסרוק במהירות. לכן, העיתון מאפשר לקוראים להשתמש בדרכי הקריאה השונות. החומר בעיתון מאורגן כך, שהקורא בו יוכל להיעזר בכל אחת משיטות אלה. העימוד, סוגי האותיות, הצורה הגראפית, הכותרות, התמונות - הכול מאורגן בצורה כזו, שהקורא ישתמש תחילה בסריקה, כדי לחפש מה מעניין אותו, ולאחר שמצא יעבור ברפרוף על הכתוב, ורק אז יעבור לקריאה אחרת.

דרך הקריאה שבה בוחר הקורא נובע ממטרת הקריאה שלו. אם קורא מחפש, למשל, ידיעה על אירוע מסוים שקרה בכנסת, הוא עובר בסריקה על כותרות העיתון, ומחפש כותרת המדברת על הכנסת. משמצא אותה, יעבור ברפרוף על הידיעה עצמה. אם זאת הידיעה שביקש, הוא יעבור לקריאה מרוכזת. אם יגלה שאין זו הידיעה שהוא מחפש, יחזור שוב לסריקה. ימצא כותרת בנושא הכנסת, ירפרף על הקטעים, ורק שייווכח שאכן זו הידיעה המעניינת אותו, יעבור לקריאה מרוכזת. שמות המדורים בעיתון נועדו לסייע לסריקה. במקום לחפש כותרת, לבדוק ולהמשיך בסריקה, יעבור הקורא למדור "בבית הנבחרים" (למשל), ויסרוק רק את הכותרות המופיעות בו, עד שימצא את מבוקשו. אם קורא מבקש לדעת היכן מוקרן סרט מסוים, הוא סורק את העיתון עד שהוא מוצא את מדור בתי הקולנוע, ואז הוא סורק ומוצא את שם הסרט. עכשיו, כדי לגלות היכן מוקרן הסרט ובאיזו שעה הוא מתחיל, עליו לעבור לקריאה מרוכזת. אם הקורא ימשיך לקרוא גם את הפרטים האלה ברפרוף, הוא עלול להגיע בדיוק בזמן אבל לבית קולנוע אחר, או שיגיע לבית הקולנוע הנכון - אבל היישר להפסקה.

משמעות הדבר היא, שכדי להפיק את מלוא התועלת מן העיתון, צריך הקורא להיות מודע למטרת הקריאה שלו ולהפעיל את דרך הקריאה המתאימה לה. הקורא גם צריך להיות מיומן בכל סוגי הקריאה, ולדעת להשתמש בהם בצורה הנכונה.

קורא העיתון צריך לזכור, שכדי ללמוד עניין ולהבינו אין להסתפק בקריאת רפרוף בלבד. כדי שנהיה מסוגלים לבקר את מה שכתוב בעיתון, עלינו לקרוא אותו קריאה מרוכזת. אין ביקורת הוגנת בלי הבנה עמוקה, ואין הבנה עמוקה בלי קריאה מרוכזת. לא נוכל לשפוט מאמר לפי קריאת רפרוף בכותרת ובקטע הפתיחה, כיוון שלא יהיה בידינו מספיק מידע. רק לאחר עיון זהיר ואטי במאמר, לאחר שהבנו את

המילים והמשפטים, לאחר שמצאנו את הרעיונות המרכזיים והמסקנות העיקריות של הכותב, נוכל להתייחס אל הכתוב בצורה ביקורתית.

הכותרת מכילה מידע חלקי בלבד, ואם רוצים להימנע מטעויות יש לקרוא את כל הידיעה. כותרת בשער מוסף השבת מודיעה, למשל: "7 אנשים הודו ברצח ויצאו זכאים". העוול שעשה בית המשפט ממש זועק לשמים. הקורא שואל את עצמו איך ייתכן ששבעה אנשים שהואשמו ברצח והודו, יצאו בלי כל עונש? האם עד כדי כך אין בתי המשפט ראוים לאמון הציבור? אבל הכותרת המשנית, שמתחת לכותרת הראשית, כבר נותנת הסבר לעניין: "שבעה אנשים, שהודו במשטרה בביצוע מעשי רצח אכזריים, זוכו בבית המשפט אחרי שהוכח, כי החוקרים סחטו מהם את ההודאות במכות ובעינויים קשים".

כותרת המשנה מגלה אפוא פנים אחרות של הנושא. היא מפנה אצבע מאשימה לא אל בתי המשפט - אלא כלפי אותם חוקרים אשר סחטו בכוח הודאה ברצח מפי אנשים שלא ביצעו את המעשה.

האנשים שעושים את העיתון יודעים שרק אנשים מעטים קוראים את העיתון ממש, קריאה ביקורתית לעומק. רוב הקוראים נעצרים בשלב הרפרוף או אף בשלב הסריקה של הכותרות. העיתונים מרבים להשתמש בכותרות ובהבלטה של קטעים מסוימים גם כדי למשוך להמשך קריאה, וגם כדי לספק מעין תקציר של החומר למי שלא ימשיכו לקרוא.

ראינו עד כמה כותרות עלולות להטעות. צאו וחשבו, עד כמה העורך, המנסח את הכותרות ובוחר את התצלומים, יכול לנצל את העצלות של הקורא כדי להשפיע על דעותיו. לכן, נזכור: תפקיד הכותרת הוא רק כשל אור מנצנץ, המושך את עינו של הקורא. אין להגיע למסקנות חפוזות על-פי כותרת או על-פי תצלום בלבד, אלא רק לאחר שקוראים בתשומת לב את כל הכתוב בידיעה או בכתבה שמתחתיהם!

### **עצות לשיפור הקריאה, ולא רק בעיתון**

1. קראו בהתאם למטרה. החליטו על הכוונה והמטרה של קריאתכם. השתמשו בקריאה המתאימה ביותר למטרה.
2. אם אתם קוראים סיפור - קראו קריאת הנאה. היו נינוחים קראו בקצב ובזמן הרצויים לכם, ופשוט התענגו על הקריאה.
3. כדי לזהות פרט מסוים - ערכו סריקה. אל תעצרו לקרוא בשעה שאתם סורקים. העבירו עיניכם לאורך הטור עד שאתם מוצאים את הפרט המבוקש, והתעלמו מכל דבר אחר.
4. לפני שאתם לומדים נושא הדורש הבנה עמוקה, סקרו אותו תחילה על-ידי קריאת הכותרות וראשי הפרקים, כדי שתקבלו מושג על הרעיונות העיקריים.
5. קראו בעיון את החומר. התרכזו בזמן שאתם קוראים. דאגו לזמן ולסביבה מתאימים לקריאה. הקפידו ששום דבר לא יסיח את דעתכם.

6. הכינו סיכום או ראשי פרקים של הדברים שקראתם. הכתיבה דורשת עיבוד נוסף של החומר שאתם קוראים, והיא מנצלת חוש נוסף למטרות למידה. אם אתם קוראים בעיתון, תוכלו גם לסמן או להדגיש בצבע משפטי מפתח.
7. אם טרם קלטתם את הרעיון המרכזי - חזרו וקראו את החומר שנית. אין דבר טוב יותר מחזרה לשם קליטה וארגון של החומר.
8. זכרו: אתם חייבים להבין את הדברים כדי לזכרם וכדי שתהיו מסוגלים להפעיל עליהם ביקורת.
9. חשבו באופן ביקורתי. אל תקבלו כמובנים מאליהם את העובדות ואת הדעות. חשבו: האם ידוע לכם על הנושא ממקורות אחרים? איזה מסר הכותב מנסה להעביר לקורא? האם אתם מסכימים עמו?

### לקוח מתוך

כותר: איך צריך לקרוא?

שם הספר: לקרוא עיתון ... ועוד איך! : קריאה ביקורתית בעיתון  
מחברים: ווהל, אריה (פרופ'); ליפקין, שרה; אנוש, הגר

תאריך: 1996

בעלי זכויות: מטח : המרכז לטכנולוגיה חינוכית  
הוצאה לאור: מטח : המרכז לטכנולוגיה חינוכית

## \*איך לסכם חומר ? מאת ליאת בדיחי-אייל (לקוח מאתר אורט , הכותרת היא קישור)

כדי להגיע לסיכום איכותי של מאמר, פרק מספר, אתר אינטרנט או שיעור מהמחברת שלנו כדאי לבצע שלושה שלבים:

- א. קריאה מעמיקה ופעילה
- ב. סיכום החומר
- ג. הצגה גרפית של המידע המילולי

### א. קריאה מעמיקה ופעילה

תוך כדי קריאה מומלץ לעשות את הפעולות הבאות:

1. סמנו והדגישו משפטים חשובים, מילים ומושגים:

- סימון – התחילו בקריאת הטקסט, ורק לאחר שתשלימו קריאת פיסקה סמנו בה את הרעיון המרכזי.

- הדגשה – הדגישו משפטים חשובים, מסקנות, עמדת הכותב, מושגים מרכזיים, מילים לא מוכרות....

2. כתבו הערות בשולי הפסקאות

3. תנו כותרת לכל פיסקה

4. רשמו את "תפקיד" הפיסקה לדוגמא: לתת סיבה / לפרט תוצאה / להציג בעיה / להציע פתרון / להביא דעת מומחה

5. נסחו שאלות שיש לכם על הכתוב בטקסט

6. הוסיפו את דעתכם האישית על הכתוב

7. סרטטו חיצים וקווים בין רעיונות הקשורים זה לזה

קריאה פעילה מסייעת בכל סוג של טקסט, אך היא חיונית במיוחד כשמדובר בטקסט מורכב ולא מובן.

במקום לקרוא שוב ולחוש תסכול ותקיעות, מומלץ לבצע את הפעולות שהזכרנו (סימון, הדגשה ורישום הערות) ו"לכבוד" בהדרגה פיסקה ועוד פיסקה.

הסיכום (תמצית) הוא ארגון בהיר וקצר של הרעיונות החשובים בטקסט.

כדי לסכם טקסט היטב, צריך להבין אותו. חשוב מאוד לבדוק מה בסיס הארגון של הטקסט. (לפעמים יש יותר מאחד) כך לפעמים קורה, שאנו קוראים מאמר שיש בו המון פרטים והסברים, אבל בתום הקריאה, אנו בעצם מבינים, שהמחבר ניסה להציע פתרון לבעיה. לכן, בסיכום שלכם תארו בקצרה מה הבעיה ומהו הפתרון.

באותה דרך כדאי לחפש בטקסט דרכי ארגון כגון:

- סיבות – תוצאות
- בעיות – פתרונות – פתרון מומלץ
- תיאור אירועים לפי זמן התרחשותם
- דעות בעד ונגד
- יתרונות – חסרונות של נושא מסוים
- תיאור היבטים שונים של תופעה

איך אפשר לדעת האם סיכמתי היטב? אורך של סיכום יהיה לכל היותר שליש מגודל הטקסט המקורי.

## ב. סיכום חזותי של החומר

לאנשים רבים יש זיכרון צילומי. כלומר, הם זוכרים מה שהם רואים, וככל שהדברים יותר חזותיים ופחות מילוליים, כך קל יותר לזכור, להבין ולהסביר. אמצעים גרפיים כגון טבלאות, תרשימים ומפות הם עוד סוג של סיכום לחומר בדרך ידידותית לעין.

מבנה הטקסט	ארגון גרפי מומלץ
השוואה	טבלה
תהליך	תרשים זרימה
רצף אירועים	ציר זמן
רעיונות ומושגים	מפת מושגים

## עוד חומרים בנושא: אסטרטגיות קריאה, סיכום מידע

נושא	קישורים
קריאה – טיפים, שיטות, רעיונות	<a href="#">שאלון - איזה מין קורא אני</a>
	<a href="#">איך ליעל את הקריאה</a>
	<a href="#">איך צריך לקרוא</a>
	<a href="#">מתמודדים עם קשיים בקריאה - אתר עוגן</a>
	<a href="#">לקויי למידה - טיפים לקריאה</a>
איך מסכמים – הדרכה ותרגול מאתר גלים	<a href="#">כיצד מסכמים</a>
סרטון הדרכה כיצד לקרוא מאמר	<a href="#">הבנת הניקרא - שרון שני ארבן</a>
	<a href="#">לקרוא תמונות</a>
סרטון הדרכה - הכנת תרשים זרימה	<a href="#">הדרכה על תרשים זרימה</a>

לעבודה ולמלאכה



אחרי שהבנו איך לקרוא קריאה יעילה ואיך לסכם את המידע החשוב "קופצים למים". עברו על מקורות המידע שבחרתם בשלב הקודם, קראו וסכמו אותם. ציינו 5-7 מושגים מרכזיים והסבירו אותם

**כל הכבוד!!!! סיימתם בהצלחה את השלב הרביעי: שלב הטפול במידע – קריאה וסיכום**





## מחווון הערכה

כשאתם ממלאים את המחווון, במידה ואתם הקראתם או כתבתם עבור הלומד, התייחסו רק לנקודות הרלוונטיות ללומד

המשימה	ניקוד	קריטריונים להערכה	הגעת ליעד	אמצע הדרך	תחילת הדרך
טיפול במידע – קריאה וסיכום	10	✓ קריאה יעילה ✓ סיכום העיקר מהטקסטים ✓ זיהוי דרך הארגון של הטקסט ✓ מציאת 5-7 מושגים מרכזיים ✓ סיכום חזותי של החומר	✓ קרא לפי כללי הקריאה היעילה ✓ סיכום נקודות עיקריות ✓ זיהה את דרך ארגון הטקסט ✓ מצא 5-7 מושגים מרכזיים ✓ ערך סיכום חזותי ממוקד וברור של החומר	✓ קרא באופן יעיל חלקית ✓ סיכם גם דברים משניים / תפלים ✓ סיכום לא ממוקד ותמציתי ✓ זיהה באופן חלקי את דרך ארגון הטקסט ✓ מצא 3 מושגים מרכזיים ✓ מצא 3-5 מושגים מרכזיים ✓ ערך סיכום חזותי לא ממוקד וברור	✓ קרא קריאה לא יעילה ✓ סיכום דברים תפלים / לא קשורים ✓ סיכום לא ממוקד ותמציתי ✓ לא זיהה את דרך ארגון הטקסט ✓ מצא פחות מ 3 מושגים מרכזיים ✓ לא ערך סיכום חזותי של החומר

## משוב (לשיחה לאחר מילוי המחווון)

נקודות חוזק לשימור	נקודות לחיזוק ושיפור

## רגע של התבוננות

איך אני מרגיש בסיום השלב הרביעי?  
 מה היה לי קל / קשה?

משהו חדש שלמדתי משלב הטיפול במידע? ידע / מיומנות / על עצמי

ממשיכים קדימה



## **צעד חמישי: שלב מיזוג מידע וכתיבה**

אתם מתקדמים. בחרתם נושא, שאלתם עליו שאלות, חיפשתם ומצאתם מידע, קראתם את המידע, סיכמתם ממנו את הדברים העיקריים..... ועכשיו, הגיע זמן לכתוב.

איך לוקחים את כל החומר הזה והופכים אותו לטקסט אחד בעל משמעות. טקסט שיספר על הנושא האישי שמעניין אותי.

שמי שיקרא את הכתוב יבין למה בחרתי בנושא – מבוא  
יראה מה סקרן אותי, אילו שאלות שאלתי – נושא החקר  
יכיר את הנושא באופן כללי - רקע ומושגים העיקריים  
יבין המסקנות וההמלצות שכתבתי – מסקנות והמלצות  
ובסוף, יהיה שותף במה למדתי, איך אני מרגיש אחרי שסיימתי את התהליך – סיכום אישי.

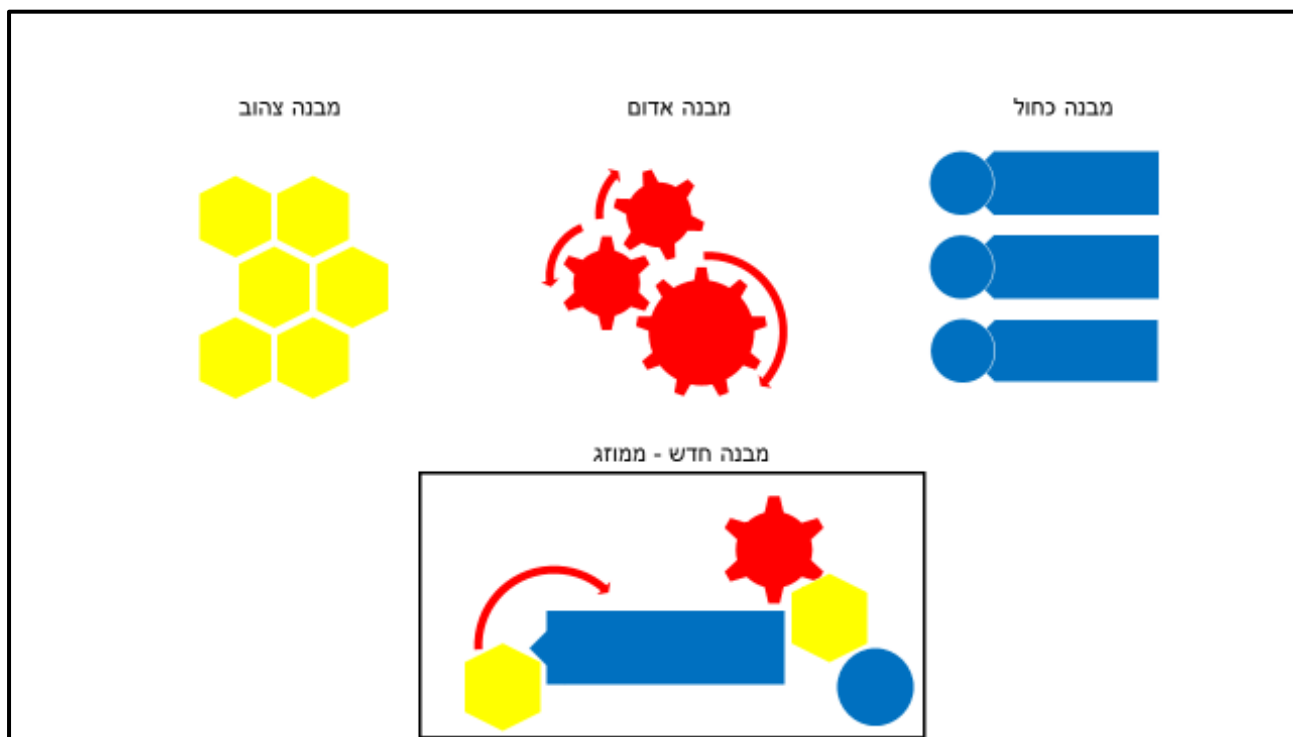
**פעילות חווייתית:** משחק המחשה למיזוג. תמונות פנים של אנשים שונים. לגזור את חלקי הפנים לפסים (פה, אף, עניים, מצח ושיער) להרכיב פנים ממוזגות ממספר אנשים.



על המורה להביא עיתונים בהם ניתן למצוא תמונות של אנשים (פנים או גוף שלם)  
לגזור ביחד לחלקי פנים או חלקי גוף  
להרכיב פנים חדשות או אנשים ממוזגים  
חשוב לעשות את כל התהליך עם התלמיד

### **מיזוג מידע ממקורות שונים – מה זה אומר?**

נסו לדמיין שלושה מבנים הבנויים מלגו. מבנה אחד כחול, אחד צהוב ואחד אדום.  
כדי למזג את המגדלים נפרק אותם לקוביות מהם הורכבו.  
ניקח את הקוביות שמתאימות למבנה החדש שאנו רוצים לבנות.  
המבנה החדש יבנה בכמה צבעים – מהחלקים שנלקחו מהמבנים הקודמים.  
המבנה החדש לא יראה כמו המבנים הקודמים. הוא יהיה יצירה חדשה שתתאר את הנושא שלנו.  
התבוננו ברישום המדגים את הרעיון



לפניכם סרטוני הדרכה ובהם רעיונות כיצד למזג מידע. מומלץ לצפות בסרטונים ובעזרת המורה להתחיל לקבץ את המידע שסיכמתם

נושא	קישורים
סרטון הדרכה – כיצד כותבים סיכום ממוזג	<a href="#">איך כותבים סיכום ממוזג - ליקה לוי</a>
סרטון הדרכה – כיצד כותבים סיכום ממוזג	<a href="#">איך כותבים סיכום ממוזג - שרון שני ארבן</a>
טיפים לארגון העבודה בזמן הכתיבה	<a href="#">נעזרים בטכנולוגיה - אתר עוגן</a>

**מיזוג מידע** ([לקוח מתוך מאמר שכתבה עפרה כדורי](#)) ומתוך [הערך לכידות וקישוריות - הספרייה הוירטואלית של מט"ח](#)

**מיזוג מידע ממקורות שונים – מה זה אומר?**

פירוק טקסטים שקראנו, והרכבה מחדש עם חלקי טקסטים אחרים

מה נחשב טקסט? קטע כתוב שעונה על שלושה תנאים

1. לוגיות – הקשר הגיוני – טיעון הנמקות וסיכום. הטקסט חייב להיות עם מציאות הגיונית פנימית. חייבת להיות בו התקדמות הגיונית, סדר דברים הגיוני הכולל חשיבות, סיבה ותוצאה וכדומה.
2. לכידות – (קוהורנטיות) – המצב שבו כל הטקסט, כל המשפטים קשורים לנושא-על אחד. על כל המשפטים לעסוק בנושא נדון משותף.

3. קישוריות – החיבור ה"דבק" בין חלקי הטקסט השונים. ללא הקישוריות חלקי הטקסט מנותקים זה מזה.

איך יוצרים קישוריות? על ידי אמצעים לשוניים שונים: מילות קישור, חזרות על מילה (אזכורים) וכינויים.

### מילות הקישור

כשכותבים טקסט חשוב להשתמש במילות קישור מתאימות ומדויקות. (וכשקוראים טקסט, מילות הקישור עוזרות להבין את ההקשר)

בטבלה שלפניכם מוצגות מילות הקישור לפי הקשר הלוגי שהן מביעות.

סוג הקשר	מילות הקישור
חיבור והוספה	ו, וכן, גם, נוסף לכך, זאת ועוד, יתר על כן, כמו כן, לא כל שכן, בנוסף..., יתרה מזאת, לא רק...
זמן	כאשר, כש, בשעה ש..., בזמן ש..., לפני ש, אחרי ש, במשך, קודם לכן, עד כה, בטרם, לאחרונה,
ניגוד	בעוד ש..., בו בזמן ש..., לעומת ה..., לעומת זאת, אבל, אך, אולם, עם זאת, לא... אלא, עם זאת, ואילו..., בניגוד לכך
סיבה ותוצאה	כי, מפני ש, משום ש..., מאחר ש..., הואיל ו..., שכן..., בשל, בגלל ה..., בעקבות, בזכות כתוצאה מכך....לכן.....לפיכך.....
עימות והשוואה	לעומת זאת.....ואילו.....
תכלית	בחיוב: כדי ש, במטרה ש..., על מנת ש..., לשם ה..., למען ה..., כדי ל..., במטרה ל..., במגמה ל..., על מנת ל..., לשם כך, לתכלית זאת. בשלילה: כדי שלא, שלא, פן, שמא.
השוואה	דמיון: בהשוואה ל, בדומה ל..., דומה ל..., במקביל ל..., כמו ה..., כפי ה..., בעוד ש, כשם ש... כך גם, כאילו, אחרים: ככל ש... כן, במידה ש... כך, יותר ממה ש..., פחות ממה ש..., יותר מ..., פחות מ..., יחסית ל..., בהשוואה ל...
תנאי	אם, במקרה ש..., בתנאי ש..., ובלבד ש..., לא... אלא אם כן
ויתור	על אף ש/ה..., אף על פי ש..., חרף ה..., אף על פי כן, אף על פי ש, אף כי, אף אם, גם אם, אפילו, למרות ה..., למרות זאת, בכל זאת, עם זאת, בכל אופן, מכל מקום,
ברירה	או
הסבר	זאת אומרת,דהיינו,כלומר, למשל, לדוגמה

### לעבודה ולמלאכה



- פתחו לפניכם את הסיכומים שהכנתם ממקורות המידע
- תכננו שלד – מבנה אירגוני לטקסט שאתם עומדים לכתוב
- למשל: טיעונים בעד ונגד, הסבר על סיבה ותוצאה, תיאור תופעה ודוגמאות לתופעה, סדר אירועים לפי זמן וכדומה
- רצף הדברים – המבנה – צריך להיות הגיוני. תכננו מה יופיע ראשון, שני... רשמו לכם על הסיכומים מספרים לפי המבנה של השלד
- אספו רק את מה שרלוונטי ומתאים
- השמיטו את מה שלא שייך / רלוונטי
- הקפידו לכתוב מאיין לקוחים החלקים שאתם מרכיבים יחד (ייחוס פריטי המידע לכותבים ממקורות המידע)
- העתיקו את הרצף במתוכנן על פי המספור לדף חדש ונקי
- קראו את הקטע שכתבתם והוסיפו לו פתיחה וסיכום (בהתאם להקשר)

### טיפים:

- אפשר להכין את הנקודות העיקריות על פתקאות דביקות - Post it – ולנסות לבנות את הטקסט ע"י הזת הנקודות העיקריות עד לסידור הרצוי.
- ציירו את המבנה שלכם בצורת מלבנים על גבי דף גדול וכתבו בתוך המלבנים את מה ששייך לפיסקה
- סדרו את הסיכומים (משפטים, רעיונות) ללא מילות קישור ובשלב השני התחילו להוסיף מילות קישור, עמדות, רעיונות, דעות הקשורים לכתוב.

**כל הכבוד!!!! סיימתם בהצלחה את השלב החמישי: שלב מיזוג מידע וכתבייה**



## מחווון הערכה

תחילת הדרך	אמצע הדרך	הגעת ליעד	קריטריונים להערכה	ניקוד	המשימה
✓ תוכן העבודה אינו ממזג מידע משני מקורות ✓ מוצגת מסקנה שאינה קשורה לשאלה הפוריה ✓ הטקסט חסר בהקשר הגיוני, לכיד, שימוש במילות קישור מתאימות ✓ לטקסט אין מבנה ארגוני ✓ הטקסט אינו ממוקד ובהיר ✓ אין ייחוס למקורות המידע ✓ מבנה הטקסט אינו שלם ✓ יש פחות מ 3 מושגים מרכזיים מהתחום הנבחר	✓ תוכן העבודה ממזג מידע משני מקורות מידע או פחות מוצגת מסקנה הקשורה באופן חלקי לשאלה הפוריה ✓ הטקסט לוקה חלקית בהקשר הגיוני, לכיד, שימוש במילות קישור מתאימות ✓ לטקסט יש מבנה ארגוני חלקי ✓ הטקסט ממוקד ובהיר באופן חלקי ✓ יש ייחוס חלקי למקורות המידע ✓ מבנה הטקסט אינו שלם ✓ יש פחות מ 5 מושגים מרכזיים מהתחום הנבחר	✓ תוכן העבודה ממזג מידע משני מקורות מידע או יותר מוצגת מסקנה הקשורה לשאלה הפוריה ✓ הטקסט בעל הקשר הגיוני, לכיד, נעשה שימוש במילות קישור מתאימות ✓ לטקסט יש מבנה ארגוני ממוקד ובהיר ✓ יש ייחוס למקורות המידע ✓ לטקסט יש פתיחה, גוף וסיכום ✓ יש שימוש ב 5-7 מושגים מרכזיים מהתחום הנבחר	✓ מיזוג מידע משני מקורות או יותר ✓ הצגת מסקנה הקשורה לשאלה הפוריה ✓ כתיבת טקסט בעל הקשר הגיוני, לכיד ושימוש במילות קישור מתאימות ✓ כתיבת קסט בעל מבנה ארגוני ✓ כתיבת טקסט ממוקד ובהיר ✓ ייחוס למקורות המידע ✓ כתיבת טקסט לפי כללי הכתיבה: פתיחה, גוף וסיכום ✓ שימוש ב 5-7 מושגים מהתחום הנבחר	10	<b>מיזוג המידע וכתובה</b>

### משוב (לשיחה לאחר מילוי המחווון)

נקודות לחיזוק ושיפור	נקודות חזק לשימור

### רגע של התבוננות

איך אני מרגיש בסיום השלב החמישי?

מה היה לי קל / קשה?

משהו חדש שלמדתי משלב מיזוג המידע והכתיבה? ידע / מיומנות / על עצמי



## **צעד שישי: כתיבת העבודה ועיצובה**

השלב הזה הוא שלב מיוחד. עד עכשיו אספתם חומר, מיינתם, כתבתם. זוכרים שדימינו את מהלך הכתיבה להכנת תבשיל?

בשלב הראשון בחרנו מה לבשל – בחירת הנושא

בשלב השני עסקנו בשאילת שאלות וגיבוש הנושא של העבודה.

בשלב השלישי חיפשנו את המרכיבים הדרושים לנו – איסוף מידע

בשלב הרביעי טיפלנו במידע, קראנו, סיכמנו – כמו במרכיבי התבשיל: קילוף, חיתוך, סינון, ... עד שכל המרכיבים הנחוצים מוכנים

בשלב החמישי מיזגנו את המידע – כמו בתבשיל שלב הערבוב של המרכיבים שהפכו בהדרגה לתבשיל.

ועכשיו, כמו בתוכניות הטלוויזיה העוסקות במזון – הגענו לשלב הצילחות וההגשה.

עיצוב המנה משפיע על החושים שלנו כשאנו באים לאכול – מזון אסתטי ומעוצב מעורר את התיאבון – כך גם בשלב הזה – עליכם לעצב עבודה אסתטית, ברורה, מאורגנת לפי מבנה מסודר כדי שמי שיקרא אותה יוכל לעקוב אחרי התהליך של הכתיבה, יוכל להבין מה חשוב לכם, מה עניין אתכם, מה חקרתם ומה גיליתם. מדוע בחרתם לכתוב על נושא זה ואילו דברים חדשים למדתם.

בשלב זה עליכם לארגן את כל המידע שכתבתם לחוברת / מצגת בה ניתן יהיה לראות את כל מה שעשיתם עד כה.

בנוסף, בשלב זה תתבקשו להוסיף חלקים כמו שער, תוכן, הקדמה אישית, מבוא, לארגן את גוף העבודה ולכתוב סיכום, לארגן את מקורות המידע ברשימה ביבליוגרפית לפי הכללים המקובלים.

### **הנחיות למורה**

מטרת השלב: הכנת חוברת (קובץ WORD) או מצגת (Power Point) לפי המבנה המפורט בהמשך.

עזרו ללומד להבין בין כתיבה מידעית עובדתית בגוף העבודה לכתיבה בנימה אישית ורגשית בהקדמה האישית או במילות הסיכום.

בשלב זה כדאי לעבור שלב שלב ולהוסיף לתוכן שנכתב בשלב מיזוג המידע לפי הסדר את כל הפריטים המופיעים ברשימה.

שימו לב כי בשלב הבא עליכם להכין עם התלמיד תוצר נוסף.



## בדרך לעבודה הכתובה – דגשים ונקודות חשובות

### השער – חלון הראווה של העבודה

שימו לב כי בשער העבודה יופיעו:

נושא העבודה

שם התלמיד

שם המורה

תאריך ההגשה

עצבו את השער לפי טעמכם.

### תוכן העיניינים – מדריך לקורא

שימו לב כי בדף התוכן יופיעו :

בראש העמוד כותרת: "תוכן העיניינים"

שמות פרקי העבודה לפי סדר הופעתם בעבודה

ליד כל ראש פרק ירשמו מספרי העמודים בהם מתחיל כל פרק.

טיפ: את הדף הזה כדאי להכין ממש בסוף אחרי שסיימתם הכל. אז מספרי העמודים סופיים.

### הקדמה אישית

זה המקום בו אתם מוזמנים לומר דברים חשובים שאין להם מקום מובנה בגוף העבודה. למשל: דברי תודה למי שסייע בהכנת העבודה.

ההקדמה כתובה בנימה אישית ובקיצור.

לידיעתכם, לא חובה לכתוב הקדמה.

### מבוא – פתיח לעבודה

המבוא מציג את הנושא ועליו להיות מורכב מ:

פסקה 1 כתבו מהו הנושא בו עסקתם

הסבירו את הקשר האישי שלכם לנושא העבודה (מדוע בחרתם בנושא זה?)

פסקה 2 כתבו במה עוסקת העבודה ומה רציתם לבדוק (שאלת החקר)

פסקה 3 ספרו על דרך איסוף המידע: חיפוש מקורות מידע שונים, בניה למומחים, ראיונות, שאלונים וכדומה.

תארו מה היו הקשיים בהם נתקלתם במהלך עבודתכם.

חברו את שלוש הפסקאות בעזרת מילות קישור לטקסט רציף.



## גוף העבודה – החלק המרכזי והעיקרי של העבודה

כל פרק, לפי הסדר שארגנתם בתוכן העניינים יכלול:  
כותרת ובה נושא הפרק  
הדברים החשובים באותו נושא (הטקסטים הממוזגים שהכנתם)  
הסברים, רעיונות, דוגמאות  
דרכי המחשה כמו תמונות, מפות, תרשימים, גרפים, סרטונים  
שימו לב שהסדר יהיה הגיוני !!

### סיכום

הסיכום מסיים את גוף העבודה ומציג בצורה תמציתית את הנקודות העיקריות שנכתבו בעבודה.  
בסיכום אפשר לכתוב את:  
המסקנות שלכם  
הדברים החדשים שלמדתם.  
מה דעתכם או עמדתכם בקשר לנושא העבודה ולמה שלמדתם.  
מה אתם חושבים על מהלך העבודה.  
במה אתם גאים, מה היה לכם קשה ומה היה קל.  
ממה נהנתם במיוחד. מה הייתם רוצים לעשות בדרך שונה, ומה עוד מעניין אתכם בנושא זה.

### מקורות מידע – ביבליוגרפיה

רשמו את שמות הספרים, שמות המחברים, שנת כתיבתם ובית הוצאה  
רשמו את השמות והכתובות של אתרי האינטרנט שמהם הוצאתם מידע  
רשמו כל מקור מידע שהשתמשתם בו בעבודה, כולל מקורות אנושיים.

נושא	קישורים
כתיבת ציטוט ורשימה ביבליוגרפית	<a href="#">הוראות לציטוט מקורות ולעריכת רשימת מקורות</a>
	<a href="#">כיצד אני כותב ביבליוגרפיה</a>

### נספחים

כאן המקום בעבודה להכניס דברים נוספים שלא הוכנסו לעבודה.  
אפשר לצרף גם טיוטות, דפי ביניים ועוד

### עיצוב העבודה

כותרות – רצוי שיהיו בצבע אחיד ובגופן גדול מתוכן הפרק  
טקסטים בגופן דויד או מרים בגודל 12, צבע שחור  
מרווח בין שורות 1.5

**כל הכבוד!!!! סיימתם בהצלחה את השלב השישי: שלב כתיבת העבודה ועיצובה**



**מחווון הערכה**

המשימה	ניקוד	קריטריונים להערכה	הגעת ליעד	אמצע הדרך	תחילת הדרך
<b>ארגון העבודה ועיצובה</b>	10	✓ ארגון התלקיט ✓ לפי השלד - שער, תוכן עניינים, הקדמה אישית, מבוא, גוף העבודה, סיכום מקורות מידע, נספחים ✓ שילוב אמצעי המחשה מגוונים (תמונות, גרפים, מפות, סרטונים, תרשים זרימה) ✓ שילוב אמצעי המחשה לפי הקשר ✓ עיצוב לפי כללים (גודל גופן, מרווח בין שורות)	✓ התלקיט מאורגן לפי השלד ✓ כל הפריטים מופעים - שער, תוכן עניינים, הקדמה אישית, מבוא, גוף העבודה, סיכום מקורות מידע, נספחים ✓ יש אמצעי המחשה מגוונים (תמונות, גרפים, מפות, סרטונים, תרשים זרימה) ✓ אמצעי ההמחשה מופעים לפי ההקשר בטקסט ✓ יש הקפדה על גודל גופן, מרווח בין שורות	✓ התלקיט מאורגן לפי השלד ✓ חלק מהפריטים מופעים - שער, תוכן עניינים, הקדמה אישית, מבוא, גוף העבודה, סיכום מקורות מידע, נספחים ✓ יש 2-3 סוגים של אמצעי המחשה מגוונים (תמונות, גרפים, מפות, סרטונים, תרשים זרימה) ✓ אמצעי ההמחשה מופעים לפי ההקשר בטקסט באופן חלקי ✓ יש הקפדה חלקית על גודל גופן, מרווח בין שורות	✓ התלקיט אינו מאורגן לפי השלד ✓ חסרים פריטים רבים - שער, תוכן עניינים, הקדמה אישית, מבוא, גוף העבודה, סיכום מקורות מידע, נספחים ✓ יש פחות מ 2 סוגים של אמצעי המחשה מגוונים (תמונות, גרפים, מפות, סרטונים, תרשים זרימה) ✓ אמצעי ההמחשה אינם מופעים לפי ההקשר בטקסט באופן חלקי ✓ אין הקפדה חלקית על גודל גופן, מרווח בין שורות

**משוב (לשיחה לאחר מילוי המחווון)**

נקודות חוזק לשימור	נקודות לחיזוק ושיפור

## רגע של התבוננות

איך אני מרגיש בסיום השלב השישי?

מה היה לי קל / קשה?

משהו חדש שלמדתי משלב כתיבת העבודה ועיצובה? ידע / מיומנות / על עצמי

ממשיכים קדימה



הרחבה למורים:

תוצר יכול להיות אובייקט דו-מימדי (כרזה, מפה) או תלת-מימדי (דגם, סרטון) תוצר מבוסס כתיבה (נייר עמדה, גיליון עיתון), אירוע (דיבייט, סיור), מיזם (תערוכת כרזות / תצלומים, עריכת קמפיין) משחק ועוד.

כדאי לכוון את התלמיד ליצירת ערך מוסף לתוצר – שיתרום לקהילה בה הוא נוצר, לחברה הסובבת את הלומד.

בעבודת חקר מכוונים את הכותב לתוצר שיחולל השפעה כלשהי במעגל שמעבר למעגל הלומדים למשל: נייר עמדה הנשלח לרשויות המקומיות או קמפיין שתלמידים יוזמים ומקבל מקום במרחב הציבורי של קהילתם). תוצר שיש לו משמעות בקהילה מחייב את התלמידים לעמוד ברף גבוה יותר של מקצועיות לגבי התוצר שלהם – רף של מקצועיות כפי שהיא מקובלת בעולם שמחוץ לכיתה.

### **בכתיבת עבודה בנושא אישי חשוב שהתוצר ישמש מנוף להעצמה אישית של הכותב.**

שהתוצר יוצג בסביבת הלימוד, שהלומד יציג אותו לפני חבריו, שיערוך להם משחק או יראה סרטון או פוסטר.... כמו השפים שבסוף הבישול מגישים את המנה שהכינו לאחר שהשקיעו בה בתוכן ובעיצוב – כך יוכל הלומד להגיש את העבודה שלו ולהתגאות בה, על התוכן ועל העיצוב.

לתשומת לב המורים:

התלמיד יוערך על התהליך ועל התוצר הסופי. לאורך התהליך ההערכה נעשית על ידי המורה ועל ידי התלמיד.

**לאחר סיום כתיבת העבודה והכנת התוצר, יציג התלמיד את עבודתו לפני מנחה השכלה ומנהל ההשכלה.** חשוב שיוכל להראות גם את התהליך שעבר ולכן חשוב בנוסף לתוצר המסכם, לייצר לאורך התהליך תוצר מלווה תהליך.

שמרו את ההערכות, המשובים והרפלקציות וצרפו אותם כנספחים לעבודה.

הבחירה כיצד להציג את תהליך העבודה והתוצר הסופי נתונה לשיקול דעתכם.



שימו לב

מצגת פאואר פוינט שמציגה את העבודה אינה נחשבת כתוצר. היא יכולה לשמש את התלמיד בהצגת תהליך העבודה בפרזנטציה וההערכה החיצונית אך אינה מהווה את התוצר של התהליך.

כלי הגשה שונים:

מצגת Power point

קובץ Word

[הדרכה על תרשים זרימה](#)

[כרזה אלקטרונית](#) – סרטון מדריך smore

[תבנית למבדקי ידע \(משחקי טריוויה\)](#) – האתר של אורי אלון

[סרטון הדרכה על Roojoom](#)

[משחק טריוויה Kahoot](#) – הפעלה עם טלפונים חכמים

[הקטלוג החינוכי של משרד החינוך – כלים דיגיטליים](#) (סרטוני הדרכה לכלים רבים מאוד)

<https://quizlet.com> [Quizlet](#) קישור לאתר [קישור לסרטון הדרכה לQuizlet](#)

<http://www.triventy.com/> [Triventy](#) קישור לאתר [קישור לסרטון הדרכה לTriventy](#)

<https://www.playbuzz.com> [Playbuzz](#) קישור לאתר

[קישור לאתר ובוא הדרכה בשלבים להכנת חידוני Playbuzz](#)

<https://kahoot.com> [Kahoot](#) קישור לאתר

[סרטון הדרכה כיצד להשתמש בתוכנת Kahoot 4:16](#)

[סרטון הדרכה איך לבנות חידון Kahoot 1:27](#)

[באתר רשת עתיד תוכנית היל"ה – מדפים דיגיטליים](#) (כלים רבים ומגוונים)

hilalid.wix.com/madafim#1-/c22chi

רשת עתיד

ברוכים הבאים למרכז הירטואלי לחומרי הוראה מתכנית היל"ה האתר הוקם ונרדף על תנוע להעניק לחוריה גלית וחומרי לימוד להוראה במסגרת תכנית היל"ה. אם נעדיך את האתר בהתאם לחיפוש ולדרישות נשמח אם תכנסו להתעדכן וגם לעדכן אותנו. אכן תוכלו לפנות לנאספ צור קשר, להצעות, הארות ועוד...

לחץ כאן וכתוב לנו <

דף הבית | ארגז כלים | מגמות תקשוב | אנגלית | תנ"ך | תיירות | אזרחות | מתמטיקה | גאוגרפיה | עברית | היסטוריה

כלי החדש

אתרי תוכן כלים דיגיטליים

תקשוב למתחילים

'כלי השתלמות תקשוב א'

מאגר כלים דיגיטליים

Moodle

מה חדש?

ת היא התשתית הפדגוגית של המאה ה-21

מדף זה מכיל בתוכו כלים דיגיטליים והפניות לאתרים שכאלה אשר יכולים לשמש את המורה והתלמיד בתוך תהליך הלמידה וההוראה. הרלים היום גלית אר האפסטריות הנלומות רבה

בת אל גואטה - רכזת למידה מתוקשבת  
batelg@atid.org.il  
0546699086

שי גרשון - מנהלת תחום למידה מתוקשבת  
shaiyg@atid.org.il  
0546699096

בנספחים תמצאו גם הדרכה על כלים מתוקשבים נוספים כולל הדרכה על תוכנות הוורד, אקסל, פאורפוינט וכלים נוספים באינטרנט

## לעבודה ולמלאכה



ממשיכים קדימה להכנת התוצר המסכם  
התבוננו ברשימת הרעיונות לתוצרים שונים.

עליכם להכין תוצר שיציג את המידע שהכי חשוב לכם להציג  
אתם יכולים להכין תוצר דיגיטלי כמו: כרזה דיגיטלית, משחק טריוויה במצגת או ב Kahoot, כרטיסיות  
מידע, Roojoom, לוח מודעות כמו Linoit, סרט, קליפ או כל רעיון אחר שיש לכם.  
אתם יכולים לבחור להכין גם משהו חומרי, מוחשי כמו: דגם, פוסטר, קולאז', ציור, פסל, תערוכה  
ועוד.  
עוד אפשרות היא להכין משהו חוויתי כמו: משחק, מסלול סיור, שיר, פעילות סביבתית וכדומה.

כל תוצר יתאים ובתנאי שהוא יראה / ידגים / ימחיש את הנושא העיקרי של העבודה והדברים  
החשובים שלמדתם.



שימו לב

מצגת פאואר פוינט שמציגה את העבודה אינה נחשבת כתוצר. היא יכולה לשמש את התלמיד  
בהצגת תהליך העבודה בפרזנטציה וההערכה החיצונית אך אינה מהווה את התוצר של התהליך.

**כל הכבוד!!!! סיימתם בהצלחה את השלב השביעי: שלב הכנת התוצר**



## מחווון הערכה

תחילת הדרך	אמצע הדרך	הגעת ליעד	קריטריונים להערכה	ניקוד	המשימה
<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ נזקק לעזרה רבה / לא עצמאי</li> <li>✓ לא הצליח לעבוד עם הכלי לבד</li> <li>✓ לא מעורב / חסר ענין</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ נזקק לעזרה ברעיון או בביצוע</li> <li>✓ הבין חלקית את הפעלת הכלי הטכנולוגי והשימוש בו</li> <li>✓ מעורב חלקית</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ עבד באופן עצמאי (יזם את הרעיון וביצע) הצליח ללמוד ולהשתמש בכלי טכנולוגי</li> <li>✓ מעורב מאוד</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ עצמאות התמודדות עם כלים טכנולוגיים</li> <li>✓ מעורבות בהכנה</li> </ul>	15	<b>הכנת התוצר</b>

### משוב (לשיחה לאחר מילוי המחווון)

נקודות חזק לשימור	נקודות לחיזוק ושיפור

### רגע של התבוננות

איך אני מרגיש בסיום השלב השביעי?

מה היה לי קל / קשה?

משהו חדש שלמדתי משלב הכנת התוצר? ידע / מיומנות / על עצמי

הגעתם אל היעד !!!



הלכתם צעד אחר צעד,  
כיצד עבר עליכם המסע בכל שלב בדרך?  
מתי היתה הליכה מהירה ומתי איטית?  
מתי הדרך היתה כטיפוס על הר גבוה או כירידה  
מתגלגלת?  
האם קבלתם עזרה במקומות בהם נזקקתם לה?  
אילו נופים ראיתם לאורך הדרך, תמונות, סרטונים...  
אילו דברים חדשים אתם יודעים עכשיו, בסופה?

סללתם דרך חדשה, יצירה ייחודית שלכם.  
יצירה שהיא תשובה לשאלות ששאלתם, שנבנתה  
לאורך מסלול הסקרנות שלכם, לפי הרעיונות שלכם.

קחו נשימה עמוקה, עצמו עיניים ואמרו לעצמכם  
הצלחתי! עשיתי זאת! הגעתי ליעד !



ועכשיו, הגיע הזמן  
לשתף....

<http://www.yeswefoot.com/medias/success-1>





הגעתם לשלב המרגש של שיתוף היצירה שלכם, הצגת התוצר והדרך בה צעדתם. בשלב זה תערכו פרזנטציה מול מנהל/ת ההשכלה ומנחה/ת ההשכלה של היחידה או מעריך חיצוני.

לעמוד מול קהל ולדבר זוהי מיומנות נדרשת. חשוב שתדעו שזו מיומנות נלמדת (ויש גם כאלו שנולדו עם כישרון מיוחד) בשלב ראשון אתם מוזמנים להתנסות בחוויה בעזרת פעילות הפתיחה

### פעילות פתיחה

- הצגת פתגמים או שמות של סרטים, או מקומות בפנטומימה
- הצגת פתגמים, שמות סרטים, מקומות בלי מילים בעזרת ציור על הלוח
- "טאבו" – העברת מידע כאשר אסור להשתמש במילים מסוימות
- מטרת המשחקים – להתחבר לרעיון ולחוות עמידה מול קהל והעברת מסרים



### עמידה מול קהל והצגת מידע

לפניכם אוסף סרטונים של מומחים בתחום ההצגה. כבר לפי רשימת הסרטונים תוכלו לראות כי יש לשים לב להמון פרטים ברמת הנוכחות - לבוש, איפור, תסרוקת, עמידה, תנועות ידיים ושפת גוף, הבעות פנים, שימוש נכון בקול. ברמת התוכן – לבנות מבנה ברור לפי עקרונות ברורים. לדעת על מה אתם עומדים לדבר.

### הנחיות למורה

עליכם לעזור לתלמיד ולכוון אותו לבנות מבנה להעברת המידע העיקרי בנאסף ונכתב בעבודה. להתחיל בארגון ראשי פרקים – בדומה לכתובת העבודה על התלמיד:

- להציג את עצמו
- להציג את הנושא המרכזי
- מושגים עיקריים
- התובנות / מסקנות
- סיכום
- מה היה משמעותי עבורו
- מה למד על עצמו מהתהליך
- כיצד הנושא תרם לקהילה או לסביבה
- הדרכה על התוצר שבחר לעשות

נושא	קישורים
טכניקות לשכנוע ויצירת חיבור לקהל	<a href="#">נאום ראש הממשלה מול הקונגרס - ניתוח טכניקות</a> - אילן רני
טכניקה לשימוש בקול	<a href="#">יצירת התלהבות בקהל דרך שימוש בקול</a> - אופיר צומן
שפת גוף	<a href="#">עבודה אפקטיבית של הידיים בפרזנטציה</a> - עופר רשף
	<a href="#">הפעלת שפת גוף יעילה בפרזנטציה</a> - עופר רשף
עקרונות למצגת, כלי מצגות ועוד	<a href="#">דיבור מול קהל לסטודנטים</a> - רועי שטרנין
פתיחת המצגת	<a href="#">איך להציג פתיחה יעילה</a> - עופר רשף
	<a href="#">משוב אפקטיבי והעצמה</a> - עופר רשף
	<a href="#">ניהול זמן בצורה נכונה</a> - עופר רשף
בניית מצגת אפקטיבית	<a href="#">עיקרון ה 10/20/30 - גיא קווסקי</a>

כדי להגיע לרמת ביצוע גבוהה מומלץ להתאמן ולערוך חזרות. עמדו מול מראה והציגו את המצגת שלכם. שימו לב לעמידה / יציבה שלכם (זקוף, כפוף, על רגל אחת, מתנדנד) שימו לב מה אתם עושים עם הידיים (בכיסים, משולבות, נעות לפי התוכן, מאחורי הגב) שימו לב לקול שלכם (עוצמה, רצף, עליה וירידה, שטוח או נלהב)

### יוצאים מהכיתה

מומלץ לערוך חזרות מול מראה, חזרות מול אנשים (הורים, אחים, חברים) בקשו מהצופים משוב בונה. מה היה טוב, מה יש לשפר והשתפרו בהתאם. אפשר להיעזר במחווון שנמצא בדף הבא



**כל הכבוד!!!! סיימתם בהצלחה את השלב השמיני: שלב הצגת העבודה**



## מחווון הערכה לפרזנטציה

**הערכה על שלב זה תעשה על ידי מנחה השכלה ומנהל השכלה.**

כחלק מההכנה לקראת הפרזנטציה, מומלץ לעשות חזרות ולעבור על המחווון כדי לבדוק את רמת הביצוע.

תחילת הדרך	אמצע הדרך	הגעת ליעד	קריטריונים להערכה	משקל יחסי	המשימה
<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ הלומד אינו מעורב בנושא</li> <li>✓ אינו מכיר את התוכן, ענה על חלק קטן מהשאלות</li> <li>✓ הציג את הנושא באופן לא ברור ולא ממוקד</li> <li>✓ לא עשה שימוש חלקי במושגים עיקריים</li> <li>✓ לא הציג תובנות ומסקנות</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ הלומד מעורב בנושא חלקית</li> <li>✓ מכיר את התוכן, ענה על חלק מהשאלות</li> <li>✓ הציג את הנושא באופן ברור וממוקד חלקית</li> <li>✓ עשה שימוש חלקי במושגים עיקריים</li> <li>✓ הציג תובנות ומסקנות באופן חלקי</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ הלומד מעורב בנושא</li> <li>✓ בקיא בתוכן, ענה על כל השאלות</li> <li>✓ הציג את הנושא באופן ברור וממוקד</li> <li>✓ עשה שימוש במושגים עיקריים</li> <li>✓ הציג תובנות ומסקנות</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ מעורבות הלומד בנושא ובתהליך</li> <li>✓ מידת הבקיאיות בתוכן</li> <li>✓ דרך הצגת הנושא (מיקוד ובהירות)</li> <li>✓ שימוש במושגים עיקריים</li> <li>✓ הסקת מסקנות וגיבוש תובנות</li> </ul>	15	<b>הצגת העבודה - תוכן</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ התוצר אינו מציג את הרעיון המרכזי</li> <li>✓ אינו ממוקד ובהיר - מבולבל / לא קשור</li> <li>✓ ערוך אסתטית ברמה נמוכה</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ התוצר מציג את הרעיון המרכזי בבהירות</li> <li>✓ ממוקד באופן חלקי</li> <li>✓ ערוך אסתטית ברמה בינונית</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ התוצר מציג את הרעיון המרכזי בבהירות</li> <li>✓ ובאופן ממוקד</li> <li>✓ ערוך אסתטית</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ הצגת הרעיון המרכזי בבהירות</li> <li>✓ ובאופן ממוקד אסתטיקה</li> </ul>	15	<b>הצגת תוצר</b>

<p>✓ הפעיל שפת גוף לא יעילה בפרזנטציה (לא זז, זז מידי, קול חלש, לא ברור) ✓ הציג לא מאורגנת או סדר ההצגה ללא הקשר הגיוני ✓ ניהל את זמן המצגת בצורה לא יעילה ( לא הספיק הכל , התעכב על נושא מסויים, דילג)</p>	<p>✓ הפעיל שפת גוף יעילה חלקית בפרזנטציה (שימוש בידיים, עמידה ותנועה מבוקרות, שימוש בקול) ✓ הציג באופן מאורגן חלקית (חסרו חלקים פתיחה, גוף וסיכום) ✓ ניהל את זמן המצגת בצורה יעילה חלקית) לא הספיק הכל , התעכב על נושא מסויים, דילג)</p>	<p>✓ הפעיל שפת גוף יעילה בפרזנטציה (שימוש בידיים, עמידה ותנועה מבוקרות, שימוש בקול) ✓ הציג באופן מאורגן עם הקשר הגיוני כלל פתיחה, גוף וסיכום ✓ ניהל את זמן המצגת בצורה יעילה (הספיק הכל והיתה זרימה)</p>	<p>✓ שימוש בשפת גוף יעילה ✓ הצגה מאורגנת ומובנית ✓ ניהול זמן המצגת בצורה יעילה</p>	10	<b>הפרזנטציה ההצגה מול הקהל</b>
✓	✓	✓	✓	40	<b>סה"כ</b>

### משוב (לשיחה לאחר מילוי המחוון)

נקודות חוזק לשימור	נקודות לחיזוק ושיפור

### רגע של התבוננות

איך אני מרגיש בסיום השלב השמיני?

מה היה לי קל / קשה?

משהו חדש שלמדתי משלב הצגת העבודה ? ידע / מיומנות / על עצמי

**פורטלי תוכן**

פורטלי תוכן חינוכיים, הם מעין "ספרי מתכונים", שמרכזים עבורכם תכנים ופעילויות מתאימים (בדרך כלל סביב מקצוע מסוים).

**מאגרים כלליים**

[מט"ח](#)

[מדפים וירטואליים למורי היל"ה](#)

[פורטל משרד החינוך](#)

[קישור](#)

[מאגר מת"ל](#)

[עוגן - חומרי למידה מותאמים לתלמידים עם לקויות למידה](#)

[אתר הפדגוגיה הדיגיטאלית \(ערבית\)](#)

**פורטלים מיוחדים למקצועות הלימוד**

[תמיד אזרחות](#)

[גיאוגרפיה ופיתוח סביבה](#)

[תולדות](#)

[מקראנט](#)

[ערבית](#)

[תרבות.IL](#)

[מתמטיקה](#)

[tirguli.co.il](http://tirguli.co.il) (בעיקר מתמטיקה)

[מרכז מורים ארצי למתמטיקה](#)

[נחשון \(שם משתמש וסיסמה: OPEN\)](#)

[אנגלית](#)

[TLC](#)

[אנגלית \(רשת אמ"ת\)](#)

## כלים יישומיים מתוקשבים



### word - מעבד תמלילים

- [סרטוני הדרכה Word](#)



### Excel – גיליון אלקטרוני

- [הדרכה על אקסל](#)
- [סינון בעזרת אקסל](#)
- [מיון בעזרת אקסל](#)



### Power Point - תוכנת מצגות

- [הדרכה על פאור פוינט](#)



### אינטרנט

<a href="#">חוברת הדרכה מקיפה על הגלישה באינטרנט</a>	אינטרנט ומידענות מתוקשבת
<a href="#">מאמר בנושא חיפוש מתקדם</a>	חיפוש מידע
<a href="#">מיומנויות חיפוש בגוגל</a>	
<a href="#">חיפוש סרטונים</a>	
<a href="#">חיפוש סימולציות</a>	
<a href="#">חיפוש תמונות</a>	
<a href="#">חיפוש לפי תמונה</a>	
<a href="#">מאמר בנושא הערכת מידע</a> , מצגת באתר הילה	הערכת המידע

<a href="#">זכויות יוצרים</a>	כללי אתיקה
<p><a href="#">אזרחות דיגיטלית</a></p> <p>אתרי עיתונים , ממשל זמין</p> <p>אתרי מידע שימושי (קופות חולים, רכבת, תחבורה ציבורית, כרטיסי טיסה, בנק ישראל, מידע על אתרים וכד')</p> <p>אתרים עם חומרי לימוד לבגרות (משרד החינוך, מט"ח, יואל גבע, אנקורי וכדומה)</p> <p>אתרי השוואת מחירים</p>	אזרחות ברשת
<p>כלי גוגל – , <a href="#">תרגום</a>, <a href="#">מסמכי גוגל</a>, <a href="#">גוגל דרייב</a>, <a href="#">Youtube</a>, <a href="#">איך להעלות סרטונים ליוטיוב</a> <a href="#">גוגל מפות</a>, <a href="#">גוגל ארץ</a></p> <p><a href="#">ארגז כלים דיגיטליים שכולל משחקי למידה (Quizlet .Kahoot ועוד)</a></p> <p>באתר הילה במדפים הדיגיטליים</p>	כלים אינטרנטיים ותוכנות שיתוף

## לשימושכם קישורים מומלצים:

- [דף הבית - איגוד האינטרנט הישראלי](#)
- [איגוד האינטרנט הישראלי - הדרכות שונות](#)
- [משרד החינוך אגף חינוך למבוגרים](#)
- [Click Enter - אתר הדרכה על מוצרי מיקרוסופט ותוכנות נוספות כולל סרטונים וחברות הדרכה](#)
- [קישור לסרטוני הדרכה](#)
- [חברות הדרכה בנושאים שונים באינטרנט](#)
- [אתר אורט](#)
- [הקניית מיומנויות מחשב ומידע - אוסף פעילויות](#)
- [ידע וסקרנות דיגיטלית – האתר של עמי סלנט](#)

1. בדיחי אייל ליאת. [איך לסכם ולזכור חומר למבחן](#). אוחזר מתוך <http://c3.ort.org.il/Apps/Public/GetFile.aspx?inline=yes&f=Files/ba3c28fc-8c3e-46d9-b4f3-effda4c7e27b/2f9a510c-3a22-4ad3-98ab-01c003dff2ea/e4054a74-381a-4ef8-b6f0-08fe05d76933/af716218-ad3b-4207-9d1d-187bdc09eba7.pdf>
2. בדיחי אייל ליאת. [כללים למתן משוב בונה](#). אוחזר מתוך <http://aviv.ort.org.il/Apps/WW/page.aspx?ws=fc3576b9-96ea-49be-99fef3a6d17eabac&page=200b89b5-2c81-40c1-9d37-a12ec9d3e55b&fol=292dc4a5-dfd7-4177-8167-441bc2f792bc&box=4d0135a4-93db-493f-b9f2-0c6cea63bdae&pstate=item&item=ae4edbf8-d3c1-4729-b1a0-7ce72d2d56f0>
3. דורון אלכס (6/1/2013) [מלחמה ודמיון](#). ויקיפדיה והמלחמה שלא היתה. *nrg* אוחזר מתוך <http://www.nrg.co.il/>
4. פרופי אריה ווהל; שרה ליפקין; הגר אנוש, (1996) [איך צריך לקרוא לקרוא עיתון](#) ... [ועוד איך! : קריאה ביקורתית בעיתון אוחזר מתוך](#)  
<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=2071&source=62>
5. כדורי עופרה. [מיזוג מידע](#). אוחזר מתוך <https://www.google.co.il/search?safe=active&q=%D7%A2%D7%A4%D7%A8%D7%94+%D7%9B%D7%93%D7%95%D7%A8%D7%99+%D7%9E%D7%99%D7%96%D7%95%D7%92+%D7%9E%D7%99%D7%93%D7%A2&spell=1&sa=X&ved=0ahUKEwjYjpXw5ZTeAhVItosKHVhODZoQBQgoKAA&biw=1920&bih=938>
6. סלנט עמי. [אינדקסים לעומת מנועי חיפוש](#). [ידע וסקרנות דיגיטלית](#). אוחזר מתוך <http://amisalant.com/?p=99>
7. אתר בית הספר גוונים, עין המפרץ [תהליך כתיבת עבודה](#), אוחזר מתוך <https://sites.google.com/a/gvanim1.tzafonet.org.il/shichva6/home/argaz/--1>



8. מכון מופ"ת, [התהליך הרפלקטיבי](http://www.mofetnet.macam.ac.il/FileFetcher.aspx?id=165879&imageType). אוחזר מתוך .mofetnet.macam.ac.il/FileFetcher.aspx?id=165879&imageType

9. מרכז לטכנולוגיה חינוכית. צוות לשון. *הבנה והבעה: לכידות וקישוריות אוחזר מתוך*  
<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=13718>

10. אפיונים ותכונות של משוב בונה  
אוחזר מתוך <http://web.macam98.ac.il/~tamil/pedagogy/c1.htm>

### תמונות:



1 <http://www.oecd.org/media/oecdorg/topics>



1 <http://cdn.mysitemyway.com/etc-mysitemyw>



1 <https://pixabay.com/en/pencil-green-writ>



1 <http://comitogo.co.il/wp-content/uploads>



1 [http://www.iconshock.com/img\\_jpg/SIGMA/p](http://www.iconshock.com/img_jpg/SIGMA/p)



<http://www.businessbanter.com/wp-content>



2 -<http://www.yeswefoot.com/medias/success>